

ODERSKÉ VRCHY, vlastivědný zpravodaj. – Vychází v nepravidelných intervalech v počtu 2 dvoučísle (případně 1 čtyřčíslo) do roka v nákladu 400 výtisků. – Vydává Vlastivědný kroužek Oderských vrchů ve Spálově, okres Nový Jičín, PSČ 742 37. Redakční kruh: Mgr. Jarmila Mazáčová, paní učitelka Libuše Maršálková, Ing. Josef Vlček, Mgr. M. Richter a Ing. M. Kantor, řídí **Mgr. Jaroslava Šustková, Spálov 142**, tel. domů 556 729 705, e-mail: oderskevrchy@email.cz. – Na tento email, pokud můžete, přihlašujte a odhlašujte Oderské vrchy – Jazyková úprava: Mgr. Jarmila Mazáčová. – Běžný účet u České spořitelny, a.s., Okresní pobočka Štefánikova 13, Nový Jičín, účet číslo 1766110339/0800. – Tisk: Tiskárna KONTEXT, spol. s r.o. Nový Jičín. – Registrováno Okresním úřadem, referátem regionálního rozvoje v Novém Jičíně, číslo registrace NJ 3 ze dne 21. 2. 1991. – IČ: 4103 2543. – Roční předplatné 130,- Kč, poštovné a balné 30,- Kč, při dodatečném vyžádání odběru poštovné a balné 60,- Kč, za 2 dvoučísla.

Pohádkové Poodří

Turistická oblast Poodří – Moravské Kravařsko se nachází na území Mikroregionu Odersko, Regionu Poodří a protíná také Bílovecko a města Fulnek a Studénka. Oblast, ve které působily mnohé významné osobnosti, je bohatá na přírodní atraktivity i historické objekty, je protkána bohatou sítí cyklotras a stezkami pro turisty. Některá zajímavá místa tohoto regionu navíc v srpnu zaplní pohádkové bytosti.

Deset pohádkových skřítků má již svůj domov v deseti objektech po celém Poodří - Moravském Kravařsku. Záchranou stanici v Bartošovicích obsadí skřítek **Kulíšek**, jenž bude léčit zvířata a stromy, v tamním zámku bude na malé i velké návštěvníky čekat víla, které se říká **Bartošovická Rusalka**. Rodný dům J. G. Mendela ve Vražném-Hynčicích bude obývat skřítek **Kulihrášek**, vodní mlýn Wesselsky v Loučkách u Oder ohlídá **Rarášek** a oderskou Katovnu, bývalé městské vězení, pro změnu pomalu obydlí skřítki **Prutničci**. **Princeznu Terezku** uvidíte ve fulneckém informačním centru a další skřítky, vodníka **Puškvorečka** a **Plamínka** skřítky, pak v Muzeu obce Albrechtický a v Muzeu venkovského života a zemědělství ve Skotnici. Svého skřítky **Větroplacha** bude mít i větrný mlýn ve Spálově. Další kouzelní skřítky, **Picmochové**, se už zabydleli v Kouzelném sklepení muzea v Bílovci. Rodinku roztomilých Picmochů tvoří Apolenka, Madlenka, malá Dorotka či Jozífek. Skřítků je tam však mnohem více, sklepení se jimi jen hemží a stačí se pozorně dívat.

Novinky na FB POODŘÍ- MORAVSKÉ KRAVAŘSKO!

Pohádkové putování - pravidla

Milí človičkové, navštivte na svých toulkách Poodřím – Moravským Kravařskem pět mých kamearáků. Na každém pohádkovém místě obdržíte samolepku, kterou si nalepte do svého „Vandrbuchu“. Vyzvedněte si i Pomocníčka – náš pracovní list, který si můžete vyplnit přímo v expozici a dokreslit doma, či ve škole. Vandrbuch dostanete přímo na pohádkovém místě, nebo v infocentru ve Studénce a v Odrách. Za vyplnění „Vandrbuch“ získáte na pohádkovém místě malou drobnost a na konci roku při losování můžete vyhrát třeba ubytování na zámku, figurku některého z nás, či jinou zajímavou cenu.

Převzato z www.moravskokravarско.cz

Větroplach

www.pohadkovepoodri.cz

Byla nebyla, klikatila se venkovskou krajinou Moravského Kravařska řeka Odra. Protékala zemí úrodnou a bohatou – co do přírodních krás, tak moudrosti obyvatel. Kam řeka nedosáhla, aby lidem pomohla, tam hospodáři žádali o pomoc vítr.

A zrovna o větru a o tom nejmenším větrném mlýnu v Poodří i celé naší zemí je tato pohádka.

Postavil jej mlynář Baler, poctivý, skromný a pracovitý hospodář - a postavil jej zejména pro ty, kteří měli k vodním mlýnům daleko a úrody méně. Na to, jak byl mlýn malý, zastal práce opravdu dost.

„Jsou v tom kouzla a čáry,“ šeptali si lidé.

„Dal do mlýna vlastní sílu a srdce!“ Říkávali jiní.

Jakmile totiž Baler onemocněl a zemřel, mlýn se zcela zastavil a začal chátrat. Nikdo a nic s ním nepohnulo.

Zato Větroplach - větrný skřítek - se nudil. Poletoval odnikud nikam, foukal pantátům do novin, děvčatům zvedal sukně a selkám bral prádlo....

„Fiuuuuu fuuuuu“, že mě nechytíte, proháněl panímámy po světnicích a bouchal okny. „Fiuuuu fiuuuu dětičky, učešu vás do školičky“ s oblibou si prozpěvoval, když vyprovázel malé žáčky ráno do školy a rozfoukával jim pečlivě učené vlásy. Nejednu holčičku málem rozplakal, když zjistila, že její nažehlené šatičky a spletené vlásy jsou jako po vichřici.

„Táto,“ žalovala malá Rozárka doma, „ten vítr nás nemá rád, včera mi sebral list s úkolem a hodil jej do bláta. Paní učitelka se zlobila a musím úkol napsat znovu.“

„Achjo,“ posteskl si pantáta a vyšel na dvorek. Chvilí stál, díval se do šera a najednou se znovu přihnul vítr, tedy náš Větroplach. „Že se nestydíš,“ huboval mu. Větroplach se nestyděl, ba naopak, schválně se prohnal přes střechu hospodářství až shodil – pantátovi málem na hlavu – střešní tašku.

„A teď jsem se dopálil!“ Zakřičel pantáta, svlékl kabát a Větroplacha do něj chytil.

„No počkej, ale co teď s tebou ty uličníku?“ Rozhlédl se kolem dokola a v tom uviděl v dálce obrys opuštěného mlýna. „Už to mám! Pracovat budeš!“ Přiběhl s Větroplachem v kabátu k Balerově mlýnu, přivázel k němu skřítky nitkou z košile a bylo.

„Pusťte mě!“ kvílel Větroplach dlouho do rána, ale nic mu to nebylo platné. Týden trucoval, ale pak se mu jeho vylomeniny rozležely v rozhodl se, že bude raději užitečný. Lopatky mlýna se jeho větrnou silou začaly opět otáčet a lidé znovu přiváželi zrna na mouku. Nitka se po čase přetrhla, ale Větroplach

už u mlýna zůstal a pomohl mu znovu navrátit dřívější slávu.

Tak co, človičkové, kam zavane vítr vás? Přijďte si k nám zadovádet s polepšeným Větroplachem.

ODERSKÉ VRCHY

vlastivědný zpravodaj Spálovska a okolí

Okolnosti vyplnění spálovské tvrze lisovčíky roku 1620

Igor Jalůvka, Příbor

Lisovčíci

Vladislav Szerner - Jezdci apokalypsy

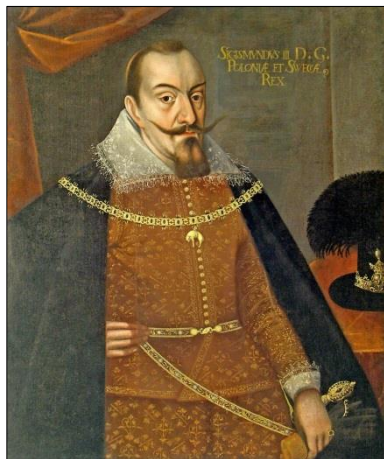
Je skutečností, že až do doby napoleonských válek hrozily matky v německých zemích svým neposlušným dětem, že když nebudou hodné, vezmou si je „polští kozáci“¹⁾. Původně to byli příslušníci litevských loupeživých tlup, které využily zmatků rusko-polských válek (1604 – 1618) ve svůj prospěch. Myšlenka vytvořit z takových lidí dobrovolnou jednotku a poslat ji z Litvy co nejdále do ruského vnitrozemí

se tehdy zrodila v mysli litevského hejtmana Jana Karla Chodkiewicze, jehož velení podléhaly veškeré polsko-litevské jednotky na smolenském válčišti. Tak mohl jeho podřízený, rytmistr **Alexandr Josef Lisowski**, vyhlásit 12. ledna 1615, že ti z loupežníků, kteří s ním půjdou bojovat proti Rusům, budou sice sloužit bez nároku na žold, avšak ti, jež zůstanou, budou bez milosti vystaveni útoku samotných královských jednotek. Po Lisovského smrti v říjnu 1616 se ve velení lisovským korouhvím vystřídal několik volených velitelů. Ani tito *zagończycy* (= kondotiéři, velitelé žoldnéřů) však nebyli schopni zabránit **zběsilému plnění a surovostem, které provázely veškeré lisovské akce a přesuny krajem**. Již v Rusku si stěžoval hejtman Chodkiewicz polskému králi, že by bylo třeba zakázat lisovčíkům drancování, zabíjení *chlopů* (nevolníků) a vykrádání chrámů, z čehož lze usuzovat, že to dělali častěji než jiní. Jak již bylo uvedeno, lisovčáci bývali později v habsburských a říšských zemích nazýváni polskými kozáky. Nemají však vůbec nic společného s oddíly záporožských (ukrajinských, můžeme zde říci polských) či donských (ruských) kozáků. Jízda se totiž v polsko-litevském vojsku dělila na *husarskou* (těžkou) a *kozáckou* (lehkou). Protože lisovčáci byli jezdcí, jež bojovali bez ochranné zbroje, jednalo se dle polské vojenské terminologie o kozáckou jízdu, ač žádnými kozáky vlastně nebyli.

Polská pomoc

Přenesme se nyní do „našich dějin“. Je podzim roku 1619, uběhl tedy rok a půl od pražské defenestrace (historicky již třetí, druhá byla za nepřítomnosti krále Vladislava II. Jagellonského roku 1483 proti jeho katolickým místodržcím), ale česká válka stále ještě není rozhodnuta. I Morava se téměř po ročním váhání připojila k „nešťastnému podniku pražskému“, jak stavovské povstání charakterizoval Karel starší z Žerotína. Čeští stavové na tom politicky nejsou moc dobře. Sice 25. října 1619 proběhla korunovace Fridricha Falckého za českého krále, ale hlavní snaha českých stavů – angažovat vojensky pro českou věc jeho tchána, anglického krále Jakuba I., se nepovedla. Ten sice poslal do Čech anglo-skotský regiment plukovníka sira Andrewse Graye, ale pluk byl složen z kriminálních živlů, kteří o nějakém českém království nevěděli vůbec nic a jejichž jediným cílem bylo co nejvíce si v cizí zemi nakrást. **Protagonisty českého povstání ani ve snu nenapadlo, že Holanďané rozhodně nehodlají donekonečna financovat vedení české války, ale pouze odvrátit pozornost Habsburků od holandského problému, jelikož jejich dvanáctileté příměří s Habsburky (z roku 1609) se pomalu chýlilo ke konci**. Co se však týče vývoje aktuální vojenské situace na válčišti, ten se pro císařský stan nevyvíjel vůbec růžově.

Zato Vídní spřátelený polsko-litevský stát²⁾ na tom byl lépe než před deseti lety, protože roku 1618 byla uzavřena příměří s Moskvou a Švédskem, a na hranici s osmanskou říší byl zatím relativní klid. Co se týče dislokace lisovských korouhví, v květnu 1619 lisovčáci pobývali na Litvě v okolí Kovna, ale již v červnu a červenci byli na Ukrajině najímání polským vrchním velitelem Stanislavem Žółkiewským. Na základě návštěvy vyslance habsburského dvora generála Michala Adolfa hraběte Althana bylo na konec září 1619 svoláno zasedání rady sejmu. Althan vedl jednání se záměrem najmout v Polsku co nejvíce žoldnéřů ve prospěch Vídně. Disponoval penězi katolického kléru. Dobře věděl, že po téměř patnácti letech neustálých bojů je v Polsku nadbytek vojensky vycvičených osob, které by se snadno nechaly najmout do císařských služeb. Navíc by polsko-litevskému státu odlehčil v řešení problému co si počít s masou vojenských dobrodruhů navrátilých se z Ruska. Zasedání sejmu nakonec povolilo verbování lisovčáků, ale zdůraznilo, že pouze za *pieniądze Cesarza Jegomości Ferdynanda*. 30. září pak vydal král Zikmund III. potřebné instrukce, aby – *jeśli wygasto zagrożenie tureckie* – byli lisovčáci vysláni do slezských zemí habsburské monarchie jako pomoc císaři proti slezským stavovským vojskům Jana Jiřího Krnovského a Kryštofa Donína. Lisovčáci dosud vyčkávali v bratlavském vojvodství Polska, v okolí Brailova na Ukrajině.

Polský král Zikmund III.

Mezitím zasáhly do válečného dění nové události. 14. října 1619 přitáhl sedmihradský kníže Gabriel Bethlen do Bratislavy (*Požonku, Prešpurku*) a bez silnějšího odporu oblehl 27. listopadu Vídeň. Velitel vojsk českých stavů Jindřich Matyáš Thurn společně s vojskem moravských a slezských stavů při tom samozřejmě nemohli chybět. Protože se změnila válečná situace (bezprostřední ohrožení Vídně sedmihradskými a stavovskými vojsky), původně zamýšlený vpád lisovčáků do Slezska již nebyl nyní tak aktuální. Iniciativy se v Polsku chopil uherský magnát György Drughet Homonnay (Jiří z Humenného), který po prohraném soupeření s Bethlenem o sedmihradské knížectví přesídlil jako emigrant do Polska. Prohabsburský disident Homonnay zamýšlel využít lisovčáků nejen k záchraně Vídně, ale i k porážce a odstranění Bethlena, čímž by se mu otevřela cesta nejen k získání sedmihradského knížectví, ale i k moci nad ostatním uherským územím. Vydatně mu pomohl císařův

„diplomatický expert pro Polsko“, hrabě Althan, jenž se kolem sv. Martina (11. listopadu) 1619 opět objevil na polském dvoře ve Varšavě. *Juraj* Homonnay tedy vyrazil v čele lisovčků do tehdejšího severního Sedmihradska, dnes části východního Slovenska. Lisovčci, pod vojenským velením plukovníka Valentýna Rogawského, porazili vojsko vyslané sedmihradským knížetem Gabrielem Bethlenem, jemuž velel dosud nezkušený Jiří Rákoczi. Po této bitvě u Humenného (23. 11. 1619) **lisovčci zpustošili a poplenili celou východoslovenskou oblast**. Část východního Slovenska včetně Košic (*Kássa*) byla totiž tehdy součástí severního Sedmihradska. Sedmihradské vojsko mělo původně posílit Bethlenovo obležení Vídně sedmihradskými oddíly a spojeneckými českými, slezskými a moravskými stavovskými vojsky. Po porážce Rákocziho od lisovčků u Humenného proto oslabený Bethlen přerušil 4. prosince 1619 obléhání Vídně a stáhl se zpět do Bratislavy. Záhy odešly od Vídně do zimních kvartýrů i slezské a moravské stavy. Hrabě Jindřich Matyáš Thurn tak zůstal u Vídně s českým vojskem sám, ale brzy mu nezbývalo než se stáhnout za nimi. **Lisovčci svou diverzní akcí na východním Slovensku** (nájezdem na severní Sedmihradsko) **tak poprvé zachránili Vídeň**.

Po uherské výpravě se lisovčci uchýlili do Krosna, kde se jich část rozešla. Zbývajcí se rozdělili na čtyři skupiny, jejichž veliteli se stali později slavní velitelé lisovských pluků: Stanisław Jędrzejowski, Jędrzej Idzi Kalinowski, Jarosz Hieronym Kleczkowski a Walenty Rogawski. V jižních vojvodstvích Polska vyvstala obava, že nastane vlna válečných hrůz a loupeží, jak to i na polském území předvedli Rogawského lisovčci ještě před vpádem na Slovensko i po něm. Král přesto ještě před Vánocemi a během ledna vydal nařízení, ve kterém nařizoval trestat provinilé lisovčky. 28. ledna 1620 polský polní hejtman Stanislav Koniecpolski zaútočil na tlupy lisovčků v okolí Měchova³. Část z nich rozprášil, část včlenil do pravidelných královských korouhví a část přijala nabídku sloužit pod habsburským císařem. Začala se formovat další lisovská výprava. Valná hromada lisovčků (*kolo generalne*) vybrala za velitele⁴ (*hetmana*) Jaroše Jeronýma Kleczkowského.

První lisovské tažení do habsburských zemí (3. únor 1620 až 18. červen 1621)

Plukovník Kleczkowski měl bezprostředně před započatím tažení na shromaždišti v Měchově k podřízeným proslov, ve kterém zdůraznil, že lisovčci svou vlast neopouštějí, nýbrž že se jí zřikají. Že Polsko nikdy nedocenilo jejich obětavou službu a že jinde jim bude lépe, protože žoldněř, kterému osobní statečnost zajistí blahobyt, může mít za vlast celý svět. Nakonec si odpřisáhl na Polsko jako na nevďěčnou zemi, přisedl

na jiného koně a vyrazil s vojskem ke hranicím císařského Slezska. Jejich cílem byla Vídeň – byli najati, aby posílili vojenskou moc císařského vojevůdce Jindřicha Duvala de Dampierre a vedli boj s českými, moravskými a slezskými stavovskými jednotkami v oblasti Dolních Rakous, jižní Moravy a jižních Čech. Přestože lisovčáci svůj počet sami úmyslně zveličovali, první, Kleczkowského vlna, čítala 18 korouhví⁵, což odpovídá asi 2 000 jezdců. Brzy však byly vyslány z Polska do habsburských zemí ještě nejméně dvě další vlny, takže celkový počet první lisovské výpravy o mnoho nepřevyšoval 4 000 mužů.

Jindřich Duval hrabě Dampierre

Kleczkowského zástupcem byl rytmistr⁶ Stanislav Stroynowski, o kterém ještě bude řeč. Veliteli jednotlivých korouhví byli rytmistři Kalinowski, Lahodowski, Pruszimski, Zawadski a Rusinowski. 3. února 1620 překročil hlavní proud lisovčků polsko-slezské hranice mezi Będzinem a Siewierzem a blížili se k městu Tarnovské Hory, ale odtamtud je přivítala palba z děl. To je ale neodradilo od plundrování opolsko-ratibořského a těšínského knížectví Slezska. Nejvíce zničena byla města Skočov (shodou okolností rodné město Jana Sarkandra) a Strumeň. Stavovská moc neměla po ruce sílu, která by mohla zakročít. Pouze hlavní slezský vojevůdce Fridricha Falckého, Jan Jiří Krnovský, měl v hlubčické oblasti v pohotovosti několik oddílů, ale houfy lisovčků se jim obratně vyhnuly. Nic netušící Fridrich Falcký byl právě na své holdovací cestě na Moravě. Toho dne přihlížel v Moravském Krumlově *kratochvilnému štvání, kteréž pán Pertold Bohobud z Lipé pro obveselení krále připravil.*

Do **Moravské Ostravy** vtrhli lisovčáci 4. února 1620. Přestože Ostrava byla hrazeným městem, polští jezdci se patrně bez většího úsilí dostali do města. Špatně udržované hradby v době hospodářské stagnace města pro ně nebyly vážnou překážkou. Nový správce hukvaldského panství, hranický rytíř Alexandr Holub rytíř z Nadějova již koncem srpna 1619 přitáhl na Hukvaldy s *jedním praporcem ozbrojených Hanáků*⁷, čímž sice vystrašil příborské panské úředníky, ale důležitá města na panství neposílil ani k tomu určenými Valachy (nejspíš věděl, že nejsou moc spolehliví). Lisovčáci, přestože byli katolíci, vykradli ostravský katolický farní kostel sv. Václava, kde

dokonce odstranili podlažní dlažbu a pobrali uschované cennosti zámožných měšťanů. Úkryt jim byl patrně vyzrazen; jistě ne dobrovolně, ale pod pohrůžkou násilí či smrti. Nesmíme zapomínat, že lisovčáci byli sortou těch nejsurovějších žoldáků, pro které neměl lidský život větší cenu než kopa hnoje. Kromě zlaceného a stříbrného bohoslužebného náčiní vynesli i mešní roucha, taláry, oltářní příkrývky a koberce. Vyloupili rovněž radnici, kde bylo dle tehdejších zvyklostí uloženo vzácné bohoslužebné náčiní, jež nesloužilo každodenní potřebě. Kolem slezskoostravského zámku se patrně jen prohnali. Než dorazili do Příbora, stačili oloupit obyvatelstvo vesnice Hrabové. Svůj lup pak prodávali v katolickém **Příboře**, kde odpočívali. Naštěstí mezi dvěma největšími městy hukvaldského panství panovaly dobré vztahy; Příborští dobře poznali původ kupovaného „zboží“, a tak většina z nakradených svátostí a kostelního stříbra se později vrátila na své původní místo. Není ale zaznamenáno, že by lisovčáci v Příboře páchali jakékoli násilnosti. Přitom to bylo relativně bezbranné a bohaté město, nehrazené (bez hradeb), přičemž většina domů byla tehdy ještě dřevěných.

Jejich cesta Moravou tak byla důkazem toho, že i když první lisovské výpravy se ještě neúčastnil františkánský kaplan Dembołęcki, **lisovčáci měli určitý přehled o povaze jednotlivých moravských panství a měst**. Bylo jim známo, které město je „rebelantské“, které biskupské (katolické, patřící ještě nedávno Dietrichštejnovi), kde mají žádat proviant. Detaily historie odvála, ale jistě informace prozradilo pět lapených lisovčáků, kteří byli v Lipníku dáni na mučidla. Dle jejich doznání, již brzy po uherské výpravě, kolem sv. Martina 1619, dorazila po na shromaždiště lisovčáků u polského Měchova čtyřicetičlenná družina v čele s císařovým komorníkem (patrně hrabětem Michalem Adolfem Althanem, nebo knížetem Zikmundem Karlem Radziwiłłem). Dva členové družiny, **nějaký pan Alexandr a pan Kobčanský** (Kobczianski?), pak **provedli lisovčiky Moravou k Vídni**. Další informace mohl poskytnout i jeden z lisovských velitelů, již vzpomenutý rytmistr **Stanislav Stroynowski**, bývalý student jezuitské koleje ve Štýrském Hradci a příslušník střední šlechty. Polský badatel a historik Magnuszewski se dokonce domnívá, že mladý rytíř Stroynowski byl na vychování u dvora Matyáše ve Vídni či Rudolfa v Praze. Ze svých studií ve Štýrsku pak Stroynowski ovládal němčinu a latinu, z bojiště maďarštinu⁸ takže na základě znalostí těchto jazyků, slovanských východních jazyků a přirozeně společenských věd můžeme říci, že patřil k nejvzdělanějším lisovčákům. Stal se zároveň reprezentativní osobou lisovčáků pro vídeňský dvůr; po roce 1621 se na něj obraceli jak královský místodržící Čech Karel Lichtenštejn, tak císařský zmocněnec generál Michal Althan.

Když se lisovčáci blížili k Příboru, Kopřivničtí ze strachu před nimi zalezli do děr; měli čtyři tajné úkryty poblíž vsi, kde se schovávali, když krajem táhlo nepřátelské vojsko. Z takových míst byl dokonalý přehled po krajině. Když hrozilo vyzrazení, dalo se utéct do blízkého lesa. Lisovčáci však nemířili k horám, ale po Moravské bráně na jihozápad.

Kromě korouhví Kleczkowského však existovali i jiní lisovčáci. Zpráva z 6. února 1620, že do země vtrhlo osm set *Kosaken*, pochází z Nového Jičína. Těmto skupinám velel s největší pravděpodobností další *zagóńczyk* loupeživých band **Stanislav Iwanicki**. U lisovčáků bylo docela běžné, že část mužstva se dostala do sporu s velitelem; pak si zvolili velitele nového a postupovali samostatně. Jedna ze samostatných skupin postupovala na jih Moravy ve směru do Rakous pod velením **Baltazara Jiljí Kalinowského** (zřejmě se nepohodl s plukovníkem Kleczkowským), k jeho korouhvi se patrně přidala ještě další, která se odtrhla od původního Kleczkowského proudu. Druhá si zvolila již jmenovaného Iwanického, ale časem byla rozprášena a její velitel byl popraven. Bärnerova kronika Nového Jičína zase podchycuje, že 13. února 1620 byli v Novém Jičíně čtyři Poláci popraveni mečem a jeden byl rozčtvrcen, údajně pro hroznou ukrutnost, loupeže, vypálení kostela a znásilnění žen. Zda však šlo o oddíl Iwanického, není z listu patrné. Několik Poláků bylo popraveno mečem také v Těšíně.

Kleczkowského první vlna se zatím přehnala okolo Starého Jičína. Protože však místy ležel dlouho sníh, byli teprve 24. února nalezeni Václav Segeťa a 7. března Kateřina Metlicová, kteří byli lisovčičky zabiti, a později i Ondřej Tištinský, zabitý rovněž *kozáckou* tlupou na svém poli nedaleko městečka. Vesměs za sebou lisovčáci zanechávali všude jen zkázu. Vraždili evangelickou šlechtu, vylupovali statky i kostely, drancovali celé vesnice a zapalovali lidem střechy nad hlavami. Kdo se vzpíral přenechat jim jakoukoli obživu, tak ho zavraždili. Na své cestě se pídili hlavně po mlýnech, kde očekávali zásoby obilí a mouky. Té zimy bylo hodně sněhu. Tak se lisovčáci ve vši tichosti – na rozdíl od svého zvyku – na rychlých koních řídili Moravou. Ze starojičického panství pak nabrali směr na opevněná města Hranice a Lipník,⁹ avšak u Hranic se stočili na jih ve směru na Hustopeče a Meziříčí.¹⁰ Ale králi Fridrichovi se o lisovčících 5. února v Brně dosud nic nedoneslo, takže se věnoval *řízení věcí obecných* a toho dne *držel dvojí tajnou radu*.

6. února lisovčáci přepadli **Valašské Meziříčí**, které vyloupili. Ve městě byl právě shromážděn větší počet luteránské šlechty na svatbě v žerotínském zámku. Lisovčáci údajně znásilnili ženy; ženicha, nevěstu a další vznešené svatebčany zajali kvůli výkupnému, jiné zabili a ujeli s ohromnou kořistí. Paní na starojičinském hradě, Anna Žerotínová, rozená *Hofmanka z Grynpychlu*, prý byla rovněž na svatbě

mezi postiženými šlechtičkami. Byla lisovčičky odvečena a zachránila se jen v pouhé košili, přičemž byla oloupena o šperky a veškeré cennosti. Annin muž Vilém Bedřich byl údajně při obraně příbuzných na svatbě lisovčičky těžce raněn. (Výše uvedené tragické události však byly patrně později dramatizovány teprve historikem Janem Středovským koncem 17. století. Historik dr. František Dostál k tomu poznamenává, že smrt feudálů a dokonce předních osob v zemi by se nedala utajit a že žádná známá dobová zpráva o tom nemluví. Lze tak se značnou pravděpodobností prohlásit, že zkáza města a újma svatebčanů nebyla i vzhledem k mimořádné rychlosti lisovských pohybů až tak zdrcující, jak líčí pozdější prameny.)

Teprve onoho 6. února došly králi do Brna zvěsti o *vpádu nepřátelském do Moravy kozákův, lidu polského*. Fridrich se však nadále věnoval plánovanému programu – vykonání slibu *člověčenství* a posléze žalmovým zpěvům. Uvnitř brněnských hradebních zdí se před lehkou jízdou oprávněně cítil více než bezpečný. Později, 10. února, však sám Fridrich Falcký protestoval u polského krále Zigmunda proti *pustošení vsí a městeček Moravy*.

Kleczkovského jezdci mezitím vyrazili z Valašského Meziříčí do **Bystřice pod Hostýnem** na statky Václava Bítovského z Bítova a na Bystřici, nejvyššího sudího moravského direktoria. Ten však byl právě v Brně, neboť se účastnil uvítacího ceremoniálu krále Fridricha. Rozzuření lisovčiči Bystřici těžce zpustošili a blížili se k Holešovu.

Bez možnosti vážnější obrany se město **Holešov** ve čtvrtek 6. února 1620 ocitlo v dokonalém zmatku. Východisko bylo nalezeno v dosti zoufalém, ale ne zcela neobvyklém postupu: vstříc přijíždějícímu vojsku bylo vysláno eucharistické procesí s křížem, vedené knězem. Když k němu lisovčiči dorazili, sesákali s koní, pozdravili nejsvětější svátost, společně s procesím zazpívali náboženskou katolickou píseň a pak se městu skutečně vyhnuli. Zanechali sice u Holešova jakési hlídky, ale postupovali na jih, přičemž vypalovali a drancovali v širokém pásu celého svého průchodu do Rakous. Poukaz na katolický charakter města Holešov skutečně zachránil.

Historikové nejsou úplně zajedno nejen v otázce, zda holešovský farář Jan Sarkander procesí vedl, ani v tom, zda procesí bylo jeho myšlenkou. Traduje se, že Sarkander vyzváněním svolal veškeré holešovské obyvatelstvo a vyslal lisovčičkům vstříc katolický průvod v čele s monstrancí v rukou holešovského zámeckého kaplana Samuela Tučka. Známější verze této události však staví do čela procesí samotného Sarkandra. Sarkandrově vině (nebo spíše nevině) se však v této studii věnovat nebudeme.¹¹

7. února 1620 král Fridrich stále vyřizoval v Brně *věci zemské*. Předvoj polských jezdců mezitím směřoval z Holešova do Napajedel a pak se stočil do Dolních Rakous. Když Kleczkowského jezdci dorazili v sobotu 8. února před Vídeň,¹² vzbudili strach a byli považováni za jakési uherské oddíly Gabriela Bethlena, protože nikoho nenapadlo, že by lisovčáci mohli z Polska dorazit tak brzo. Dokonce bylo proti nim z města vysláno vojsko. Ale vše se brzy vyjasnilo a Kleczkowského lisovčáci byli včleněni do Dampierrových vojsk. Nazítří se pluk přemístil do nedaleké vsíky Enzersdorf, kde se utábořil. Plukovník Kleczkowski a jeho rytmistři se odebrali k audienci u císaře a většina mužstva též navštívila Vídeň, aby se ukázali jejím měšťanům, prodali vzácné předměty z moravských lupů a pořádně se opili „akwavitou“ (*akwawita = woda życia = gorzałka*).

Celý pluk lisovčáků byl pak vyslán ke Kremži (*Krems*), kde byly rozloženy hlavní císařské síly. Avšak již 4. března plukovník Kleczkowski padl v krvavé bitvě u Hornu.¹³ Po jeho pohřbu za účasti císařských generálů v Kremži byl zvolen nový velitel – rytmistr **Stanislaw Rusinowski**.

Jakuszewského „hultajové“ a vyplenění Spálova (květen 1620)

Kromě loupeživých korouhví Stanislava Iwanického byly na jaře 1620 vyslány z Polska do habsburských zemí ještě další korouhve. Historicky jsou ale všechny součástí první lisovské výpravy do císařských zemí. Ty se daly dohromady před slezskými hranicemi velice živelně. **Jim je přisuzováno nejvíce násilností páchaných na Moravě.** Loupeživé tlupy ale nezamířily pouze na Moravu, nýbrž i **do Slezska**. Tak v dubnu 1620 rozdrtila slezská a moravská stavovská vojska v Dolním Slezsku u Namyslova (*Namysłów*) bandy **Štefana Ligęzy**. Poručík Gabriel Zakrzewski, rytmistr a 24 jezdců byli uvězněni a za provedené loupeže byli 21. května ve Vratislavi pověšeni.

Za hlavní síly druhého proudu první lisovské výpravy počítáme korouhve, kterým velel jistý **Piotr Jakuszewski**. O původu tohoto muže, což ostatně platí i o většině lisovských velitelů, nevíme celkem nic určitého. Snad s výjimkou samotného Alexandra Lisowského neznáme jejich datum narození, stav, náboženské vyznání, vzdělání ani majetkové poměry. Nevíme ani, odkud pocházeli, jak vypadali nebo co vlastnili. U některých rytmistřů víme, jak vypadaly jejich rodové erby, ve kterých jednotkách bojovali, kterých bitev se účastnili, co konkrétního si nakradli při zabírání různých statků a zámků, a někdy známe

i (alespoň přibližné) datum jejich smrti. Jména lisovských velitelů též často figurují na soupisech stížností a žalob představených měst a sídel, které tito lisovčáci vyloupili, a též na listinách s rozsudky polských královských soudů.¹⁴ Co se týče Petra Jakuszevského, ten přitáhl v prosinci 1619 s 600 jezdci na shromaždiště u Měchova v krakovském vojvodství. On ani jeho jezdci se s největší pravděpodobností nezúčastnili listopadového tažení do Sedmihradska, bitvy u Humenného a plenění východního Slovenska. Přitáhl patrně přímo z Litvy s čerstvými silami, které nejspíš tvořili veteráni z rusko-polských válek. Z toho mála, co o něm zapsal lisovský kaplan Dembołęcki, víme, že to byl urozený muž, zkušený a statečný lisovský velitel, rytmistr, a na valné hromadě (*kolo generalne*) byl všele přijat mezi ostatní rytmisty: ... *tam na kole jako doświaczonego męża do wojska Elearów¹⁵ przyliczono i za rotmistrza, jako człowieka urodzeniem i męstwem sławnego, między insze rotmistrze poczytało*. Je známo, že Dembołęcki ve svých pamětech nadsazoval a co se týče lisovčků, ty nekriticky glorifikoval. Jeho slova však potvrzují, že Jakuszevski byl šlechtického původu a jako rytmistr lisovské jízdy byl s největší pravděpodobností ostatním velitelům znám ze závěrečného období rusko-polských válek, tedy z let 1615-18. O nějaké příkladné osobní statečnosti však v jeho případě nebude řeč, jak uvidíme později.

Je zajímavé, že Jakuszevski nevyrazil počátkem února 1620 pod Kleczkowského velením přes Moravu do Vídně. Existují dvě možnosti, proč se Jakuszevski nevydal k Vídni, ale na západ do Dolního Slezska: S Kleczkowským se patrně nepohodl, tedy nepřijal ho jako svého *hetmana* (velitele), anebo naopak Kleczkowski nestál o to velet jemu (Jakuszevski se totiž se svými jezdci, jak již bylo řečeno, nezúčastnil listopadového vpádu do severního Sedmihradska a bitvy u Humenného, ale vyčkával v Litvě). Další možnost spočívá v tom, že císař v září požadoval rychlou polskou pomoc pro slezská knížectví, která byla vystavena pustošení slezských stavovských vojsk Jana Jiřího Krnovského a Kryštofa Donína. A jak již víme, 30. září pak vydal polský král příslušné direktivy pro slezskou výpravu.¹⁶

Že na podzim nastaly nové hrozby pro Vídeň, tedy přítomnost Rákociho sedmihradského vojska u Humenného a Bethlenova u Vídne, které musel císař v listopadu neodkladně řešit, neznamená, že situace se ve slezských zemích na jaře 1620 oproti loňskému podzimu nějak výrazně zklidnila. Právě naopak: před Vánocemi se slezská protestantská vojska stáhla z obléhání Vídne do svých slezských zimovišť. Navíc rytmistr Jakuszevski nevelel jen běžné jezdecké korouhvi (ta mívala kolem sta jezdců), ale šesti stům mužů, což je síla tak 5 až 6 korouhví, tedy síla nepoměrně větší. Taková taktická jednotka již byla schopna, pokud měla zkušené vojáky, samostatně operovat

na nepřátelském území. Z těchto důvodů, a též patrně za předpokladu, že Kleczkowského pluk v Dolních Rakousích na sebe bude vázat hlavní stavovské síly, udeřil plukovník Jakuszewski na Slezsko. Není přesně známo datum, kdy jeho jednotky opustily Polsko, ale bylo tomu patrně koncem dubna 1620.

Při svém tažení se vyhýbali městům se silnou posádkou. S největší pravděpodobností se orientovali podle Helwigovy mapy Slezska. Ta je orientována na jih, s horopisem ztvárněným běžnou kopečkovou metodou, a vodní toky jsou na ní znázorněny velice přesně. Hornoslezská a především dolnoslezská města však byla silně opevněna, takže lisovčáci je obcházeli a vylupovali slezské vesničky, šlechtické dvory a statky. Jejich přítomnost však brzy neušla pozornosti slezské zemské hotovosti. Ve slezských knížectvích však velice dobře fungovala organizace zemské bezpečnosti a jednotlivá knížata měla pravomoc svolávat šlechtickou hotovost ve své působnosti, i z poddaných a měšťanů knížectví. Kromě toho byly ve Slezsku přítomny slezsko-lužické jednotky Kryštofa Donína, a ty byly rovněž známé svou pohyblivostí. Přesto se Jakuszewského lisovčáci při svém plundrování dostali docela daleko na západ. Širokým obloukem minuli Vratislav a počátkem května i Lehnici, ale pak, jak zapsal kaplan Dembołęcki, *...byli v horách zaskočení, polovina jich padla a do Čech vstoupilo již jen 250 koní*. Jelikož sám Dembołęcki se první habsburské výpravy v letech 1620-21 nezúčastnil, události popisoval jen z doslechu, a tedy nepřesně. Pohraniční hory mezi Slezskem a českými zeměmi jsou stovky kilometrů dlouhé, takže zjistit přesněji místo bitvy je nadmíru obtížné. Rovněž informace, že lisovčáci vstoupili „do Čech“, je zavádějící. Ani dřívější polští historikové často nerozlišovali mezi pojmy „český“ a „moravský“, natož lisovčáci. Pojem „české země“ proto většinou zobecňovali na „Čechy“. Samozřejmě, lisovčáci táhli z Doního Slezska na Moravu, a to patrně opavským knížectvím (krnovské knížectví, z obavy před možnou přítomností jednotek Jana Jiřího Krnovského, obešli). Také se vyhýbali hradům jako Víkštejn, Hradec nad Moravicí či Fulnek. Do té doby nemáme podrobnější zprávy o aktivitě Jakuszewského lisovčáků na našem území, nezmiňují se o nich registra žádných měst, až na Budišov.

Podle budišovské městské kroniky bylo ve městě zabito slezskými jezdci 100 Poláků. Není průkazné, zda těmito slezskými jezdci byli vojáci Jana Jiřího Krnovského, ale bitva je potvrzena i z jiných zdrojů. Z lipenské smolné knihy se dovídáme o smutném konci jednoho lisovského pacholka z Jakuszewského výpravy. Písař o tom stručně zapsal: *Dne 16. May 1620, z Bohuslávek (u Lipníka n. B.) sedláci byli přivedli z těch loupežných Poláchů jednoho, kterýž se jest dostal do vsi, nemoha již déle v horách hladem trpěti, postřelený jsa mezi jinými*

v Budišově. Dne 18. May z poručení Jeho Milosti pána (míní se z rozkazu helfenštejnské vrchnosti pana Jiřího Bruntálského z Vrbna, bývalého stavovského direktora) jest útrpným právem tázán. Jsa dotazován, mnoho-li jich bylo, neuměl žádné zprávy dáti, než že mocně jest vzat od pluhu; jmenoval se býti z Kassticz Kolakowski z Kolakowa; jejich vůdce byl nějaký Jagašovský, dne pak 18. May z poručení J. M. pána nočně jest popraven a sťat.

Další historicky zaznamenaná zpráva (Hrubý, *Mor. korespondence a akta I.*) je o **vyloupení spálovského statku**. K události, která následovala patrně brzy po budišovské bitvě, došlo pravděpodobně v polovině května. Spálovská pozdně gotická kamenná tvrz měla ohrazení, do kterého byly včleněny i hospodářské budovy statku. Takové ohrazení, i kamenné, rozhodně nemohlo být vážnější překážkou pro lisovčíky (Kleczkowského první vlna, jak víme, se bez větších problémů dostala v únoru i za ostravské hradby). Jak se dovídáme ze svědectví lisovčíka Kolakowského, korouhve trpěly hladem, takže zásoby jídla a též i píce pro koně bylo to první, co lisovčíky zajímalo. Na druhém místě byly pak luxusní věci, kam kromě vzácného nádobí, klenotů, miniatur, obrazů a peněz patřily i skvostné dámské šaty. Ty lisovčíci loupili s velkou oblibou, protože ve větším městě se daly šaty velice dobře zpeněžit. Budťo je pobrali přímo z truhlic, anebo z nich urozenou dámu jednoduše vysvlékli. Prostory na svůj lup rozhodně měli: součástí jejich vojska byly i zásobovací vozy, které kromě proviantu sloužily jako sklad naloupených věcí. Vozy hlídali lisovští pacholci (*ciuri*). Ze zpráv nezjistíme, zda byla přepadení statku přítomna sama majitelka spálovského panství hraběnka Kristina z Rogendorfu (1558 – 1621), v té době dvaadesátiletá. Ale patrně ano, jelikož kromě veškerých cenností přišla i o kočárové koně.

Někteří historikové sdělují, že tehdy došlo i k vyloupení spálovského kostela, ale nejspíš se jedná o záměnu se třetí lisovskou výpravou do habsburských zemí. Během ní byl v prosinci 1623 Spálov opět napaden lisovčíky, tentokrát jezdci korouhví plukovníka Kalinowského. Navíc Kristina z Rogendorfu, paní na Mollenburku a Mitkrábě, byla německou luteránkou, a evangelické kostely bývaly většinou chudé. Lisovčíci s oblibou vykrádali kostely katolické, protože ty mívaly obvykle bohoslužebné náčiní a monstrance. Jinak tomu však bylo v roce 1622, kdy po porážce stavovského povstání bylo panství zkonfiskováno ve prospěch katolíka, císařského plukovníka Jana Gottfrieda Breinera. Pravidlem bylo, že olomoucký biskup František Dietrichštejn, který si navíc podržel nad spálovským konfiskátem jistý dozor, dosazoval na fary katolické duchovní, což se týkalo i příslušného zvelebení kostelů. **Zajímavé tedy je, že přičiněním katolických lisovčíků dopadl pokatoličtělý Spálov v roce 1623 daleko hůře (tvrz vypálena, kostel**

a domky vyrabovány) než evangelický před třemi lety. To dokazuje, že lisovčáci byli především – jak říkali Poláci - loupeživí *hultajové*, tedy zbojníci, zlosynové. O charakter vyznání svých obětí jim vůbec nešlo.

Ale lisovčáci postupovali dále na jih. Není známo, že by v čele Jakuszewského výpravy jeli Moravy znalí průvodci. Jakuszewski měl patrně pro orientaci neznámou krajinou k dispozici výtisk Fabriciovy mapy Moravy. Lisovčáci tak procházeli okolím Lipníka a z holešovské kroniky víme, že táhli k Troubkám na Olomoucku, mimo Hulín k Tumačovu, kde *...opět veliké škody jsou zdělali ano i koní velmi mnoho pobrali*. Z moravských městských knih však vyplývá, že ve Zlíně byla proti druhé vlně lisovčáků sbírána zemská hotovost, složená ze šlechtické jízdy a pěšího vojska z poddaných a měšťanů hradištského a olomouckého kraje. Ta měla způsobit značné škody proudu lisovčáků, který krajem procházel pod velením Jakuszewského koncem jara 1620. Kaplan Dembołęcki uvádí, že z původních šesti set jezdců jich do tábora Stanislava Rusinowského u Kremže mělo ještě koncem května dorazit necelých 250. **Pokud u Budišova padlo sto lisovčáků, není jasné, kolik mělo dříve padnout v samotném boji u Lehnice, kolik posléze na jižní Moravě přičiněním zemské hotovosti a kolik zajatců zakončilo svůj život na šibenici.** Petr Jakuszewski se ve zdraví probil do Dolních Rakous a připojil zbytky svých sil ke korouhvim Rusinowského, resp. Dampierrovým kornetám.

Účast lisovčáků v bitvě na Bílé hoře (8. listopad 1620)

Následující období bojů lisovčáků v Čechách – až do listopadové bitvy na Bílé hoře - zahrnuje jen srážky menšího formátu. Přitom se stávalo, že když lisovčáci na svých zátazích narazili na měšťany, šlechtice nebo úředníky, které pokládali za nepřátele císaře, tak je nejen oloupili, ale nahé a beze zbraní posadili na koně a nedbaje silného mrazu odeslali do Vídně. Byla to jejich forma černého humoru. Zato 6. července 1620 nerespektovali *salvu guardii* – císařský list, který poskytoval bezpečnost jejich majitelům. Jimi byli v tomto případě obyvatelé Heidenrechensteinu v Dolním Rakousku. Lisovčáci tam povraždili dvě stě dospělých, dvě děti a z hrobů vyhrabali těla pěti mrtvých, aby je oloupili. Tento čin nebyl ryze ojedinělý. V té době již ale Jindřich Duval hrabě de Dampierre lisovčákům nevelel. Byl odvelen na uherské bojiště proti Bethlenovi. (Ranou pro císařský válečný štáb pak byla jeho smrt 8. října 1620 při obléhání Bratislavy.) Lisovčíky tak patrně „zdědil“ Buquoy. 1. srpna totiž zpravil Ferdinand II. velitele císařských vojsk Karla Bonaventuru Buquoye de Lonquevala, že *císařská vojenská rada, doslechnuvše se o poklesku korouhve lisovčáků,*

rozhodla ponechat v nájmu pouze 1000 – 1500 mužů pod velením Komorowského, všechny ostatní vyhnat do Polska (...alle anderen nach Polen vertreiben). Kdo byl Komorowski, není jasné. Nejspíš nějaký důstojník císařských vojsk s polskou krví, kterého chtěla rada přidělit lisovčíkům jako velitele, aby nad nimi lépe dozíral. Ale nakonec se tak nestalo, protože císařsko-ligistická armáda lisovčíky ještě potřebovala.

Česká válka se na podzim posunula do své rozhodující fáze. 20. září překročili katoličtí spojenci v oblasti Nových Hradů českou hranici. Císařsko-ligistické vojsko, v jehož řadách bylo i lisovské mužstvo, postupovalo ku Praze. Schylovalo se k šarvátce na bělohorské pláni. 7. listopadu - den před osudnou bitvou – stačili lisovčíci vydrancovat městečko Kladno. Buquoy ale v bitvě lisovčíkům Rusinowského velet nebude. Tento skvělý stratég byl u Rakovníka lehce zraněn, avšak na citlivé místo – *do oudu pohlavního*, takže jej v akci zastupoval Maxmilián z Lichtenštejna. Lisovčíci (nakonec pod velením ligistického generál-poručíka Tillyho) svou důrazností a rychlostí přispěli k vítězství. Byli použiti v závěrečné fázi bitvy. Jan Tserklaes Tilly poslal lisovskou jízdu proti druhému sledu stavovské pěchoty i proti čtyřtisícové nedisciplinované sedmihradské jízdě Františka Rhédeye. **Lisovčíci zahnali nepříliš statečné uherské jezdce přes Motol až do Vltavy. Mnoho z nich se v řece utopilo a další skončili se zlamanými vazy na okolních viničních svazích.**

Takto tragicky pro českou historii tedy skončil zásah polských jezdců u Bílé hory. Abychom alespoň v něčem „vyrovnali účty“, řekneme si, jak nakonec dopadli slavní vítězové od Bílé hory - Karel Bonaventura Buquoy a Jan Tserklaes Tilly. Musíme zde přiznat, že oba brabantští aristokraté byli velice schopnými veliteli, patrně toho času nejlepšími v Evropě, i když jeden druhého nemohl vystát. Buquoy byl zajat Bethlenovými povstalci během svého obléhání Nových Zámků 10. července 1621. Když hrozilo, že bude osvobozen, tak mu jeho strážcové, vojáci Štefana Horvátha, setli hlavu. Tillyho chránila vojenská štěstěna o deset let déle, ale 15. dubna 1632 v bojích proti Švédům byl téměř sedmdesátiletý generalissimus u městečka Rainu těžce zraněn a o dva týdny později svému zranění podlehl.

V polských katolických kruzích se tu a tam vyskytuje názor, že *lisovčíci pobili zajaté české vojáky na Bílé hoře*. Někteří intelektuálové dokonce zmíněný akt přenášejí do roviny současných česko-polských vztahů a zdůrazňují, že to byl hanebný čin, poněvadž „šlechta je nositelem národního prvků“. Takový na první pohled sympatický (nerad bych řekl povrchní) pohled zvenčí je způsoben především odlišným vnímáním pojmu „národní prvek“ či „vlastenectví“ v Polsku, na rozdíl od vnímání uvnitř společnosti české. Zároveň tito autoři, pokud hovoří

o „národní šlechtě“, nedocenili silný vliv německého živilu, který se rozšiřoval v české společnosti ve druhé polovině 16. a počátkem 17. století: *„My - dnes již oproštěni od přežitého romantického národního sentimentalismu - víme, že vůdcové defenestrace - takzvaní čeští páni - byli ve skutečnosti naprostou většinou luteráni německého původu“* (J. Pekař), *„...kteří byli nepřátelští i Českým bratřím a vyhovoval jim systém stavovského státu se slabou královskou mocí, tedy vlastně stav stavovské a panské zvuče, jako byl v Polsku“* (E. Denis). Navíc stavovská vojska nebyla postavena na národním principu, ale na žoldnéřském. A **pokud někdo skutečně zmasakroval zajatou stavovskou šlechtu na Bílé hoře, nebyli to Poláci, ale lisovčíci, a zajatá šlechta nebyla česká, nýbrž protestantská.** O pobití zajatých stavovských vojáků lisovčíky je však informace nepodložená a možná má svůj původ v monumentálních oslavných básních, které se Polskem šířily po jednotlivých vyhraných bitvách v 16. i 17. století. Nechci tím ale říci, že by to bylo absolutně nemožné. Podle nejnovějších střízlivých odhadů v bitvě nepadlo více než 900 vojáků. Prý bylo ukořistěno 52 nepřátelských standart, které lisovští rytmistři Stanislav Stroynowski a Vojtěch Sulimirski složili k nohám Maxmiliána Bavorského. Jiný zdroj ale hovoří pouze o 20 ukořistěných standartách, což je vzhledem k rozsahu celé bitvy údaj daleko střízlivější. Mezi nimi byla údajně nejcennější z nich – samotného Fridricha Falckého.

Po bělohorské bitvě lisovčíci téměř měsíc pobývali v okolí Prahy, kde *szable we krwi kacerskiej ocierali*. Během zimy pak terorizovali obyvatele na panstvích kolem Prahy a vypalovali vesnice v oblasti Polabí, zvláště na Nymbursku a Kutnohorsku, až po Čáslav. Ale jakmile císař s Dietrichštejnovou pomocí sehnal floreny na vyplacení dlužného žoldu lisovčíkům, snažil se jich co nejdříve zbavit. Jako první se do Polska vrátily korouhve Baltazara Kalinowského, již před 26. únorem 1621. Kolem Zlína pak byli v polovině května spatřeni vracející se Stroynowského jezdci. Nakonec se vrátila černá a červená korouhev pluku Stanislava Rusinowského, a to před 18. červnem. Sami lisovčíci po svém návratu živil naději na opětovné verbování, tentokrát pro bavorského Maxmiliána I. Ale mýlili se – nejdříve je čekal zásah proti Turkům.

Petr Jakuszwski – zločin a trest (4. říjen 1621 - 17. březen 1622)

Mnoho lisovčíků z habsburské výpravy, včetně Petra Jakuszewského, se ještě na sklonku léta 1621 zúčastnilo protiturecké výpravy na jižní Ukrajinu. Ta vyvrcholila **bitvou u Chotimi**. Téměř stotisícová

turecká armáda, kterou vedl sám sultán Osman II., dorazila k Chotimi 2. září 1621. Lisovský pluk zaujal část levého křídla, po stranách měl kozácké jednotky a jednotky královské. Přestože bojová sestava lisovčků nebyla dostatečně zajištěna, nesli hlavní nápor tureckého útoku. K němu došlo 25. září a 28. září boj kulminoval. Hejtman Chodkiewicz byl dokonce nucen v průběhu bitvy odejet z každé královské korouhve deset jezdců a posílit tak lisovské řady. Útok byl společnými silami zažehnán, ale hlavní zásluhu na tom měli udatně bojující lisovští jezdci. Z rytmistů padl v bitvě Stanislav Jędrzejowski a Ondřej Ryszkowski, **rytmistr Jakuszewski** a Mojslawski byli zraněni. Plukovník Rusinowski byl zraněn střepinami dělové koule do nohy a až do konce bojů se léčil v polním stanu. Jeho místo zastoupil Stanislav Stroynowski, který fakticky dostal pod své velení všechny lisovské korouhve. Zranění Jakuszewského patrně nebylo vážné, protože brzy po bitvě již dorazil na Litvu. Na polské straně sice došlo při tak velkém náporu nepřátelského vojska i k dezercím, ale z lisovčků se tak nezachoval ani jeden. Turci byli zaskočeni zarputilostí polské obrany. Protože se pomalu blížila zima, neměli zájem o pokračování bojů, ale jak je důstojně zakončit. O to více měli zájem ukončit boje Poláci, jelikož jejich zásoby střelného prachu byly téměř vyčerpány. 29. září proto obě strany zasedly k rokovacímu stolu a 11. října 1621 bylo uzavřeno příměří. I když se rozhodně nedá říci, že by Turci vojenské střetnutí s polským vojskem prohráli, jejich cíle dosaženo nebylo. Polská rozhodnost turecký postup za Dněstr zastavila, což bylo pro Polsko vlastně vítězství.

Ještě před započatím protitureckého tažení k Chotimi **byli na Litvě najati někteří lisovčáci pro obranu před Švédy**. Jednalo se o tři korouhve, tedy přibližně 500 mužů, kterým měl velet **Petr Jakuszewski**. Zbýlým dvěma korouhvím velel Kryštof Družbic a Jakub Rózyc, které oba najal v září 1621 litevský polní hejtman Kryštof Radziwiłł. Král Zikmund měl sice původně výhrady k samotnému Jakuszewskému – uvalil na něj žaloby a varoval před ním hejtmana, že se jedná o *infamise*, tedy člověka vypovězeného ze společnosti. Ale nakonec sám vyzval ozbrojence nacházející se na Litvě, aby se hlásili v hejtmánově ležení. Dokonce jim slíbil vyplatit žold, pokud se nechají najmout proti Švédům.

Když v červenci 1621 vypršelo švédské příměří s Polskem, Švédsko neobnovilo mírová jednání, což bylo chápáno jako vyhlášení válečného stavu. Švédové naopak obsadili Rigu, což Poláci brali jako obnovení táhlých bojů v Livonsku.¹⁷

4. října 1621 dorazily vozy lisovčků do Walchmojzy, na shromaždiště u hranic s Livonskem. Téhož dne tam dorazil i hejtman Radziwiłł, avšak

peníze slíbené králem lisovčíkům nevyplatil, protože je neměl. Namísto toho dal do zástavy jakési své cennosti,¹⁸ vykonal přehlídku vojsk a všichni vyrazili za řeku Dvinu, vstříc nepříteli. Ale **lisovčící již od prvopočátku prokázali nedostatek kázně**. Zůstali v táboře u Berženai a vůbec neměli zájem se spojit s korouhvemi hejtmanova zástupce Alexandra Korvína Gosiewského, jehož vyslal hejtman vstříc přednímu voji švédského vojska, které se 18. listopadu pohnulo z Rigy. Hejtman Radziwiłł se domníval, že švédský král Gustav II. Adolf zamýšlí dobýt pevnosti Kokenhauzen a Dyneburg, které kontrolovaly přepravu po Dvině. Švédské oddíly se sice přesouvaly podél řeky na Kokenhauzen, ale byly poměrně slabé a král tam ani nebyl. Alexandr Gosiewski je překvapil u vesnice Kropimojza nedaleko Kokenhauzenu a 24. listopadu získal naprosté vítězství. Z tisíce švédských vojáků jich padlo 280 – část v boji, část po výbuchu zásoby prachu. **Jakuszewského lisovčící se ale cítili nejbezpečněji ve vnitrozemí Livonska. Pod Burtnikami sice rozprášili jakýsi švédský oddíl, ale pak již jen chtěli vyčkat v nečinnosti, až jim vyprší doba služby.** Avšak 25. ledna 1622 byli překvapeni švédskými rejtary gen. Wrangela pod Szmeltynem. Byla rozprášena lisovská korouhev Kryštofa Družbice a patrně velké ztráty měla i druhá korouhev Jakuba Rózyce, přičemž sám rytmistr byl postřelen. **Petr Jakuszewski zůstal se svou korouhví na tamním zámku, kde se usídlil a válčení navždy zanechal.** Zbytky lisovčίκů, které přežily, došly až k Dorpatu v jižním Estonsku. Pak již o nich bylo slyšet pouze v souvislosti s provedenými loupežemi. V únoru 1622 obdržel hejtman Radziwiłł stížnost, že v jednom statku ukradli lisovčící 43 koní, v dalším 6, sebrali kožichy, kotle, peníze, ale též rozličné nářadí, pomocí kterého mohli nakradené věci zakopat. Kradli prostě všechno, co bylo možné zpeněžit nebo vyměnit za jiné věci. 5. března 1622 vystihl Radziwiłł přesně situaci, když napsal, že *Lisowczycy staną nam za Zaporozców, bo tylko wodę a ogień w Rusi zostawują.*

Hejtman je nechal pochytat a 15. března se konal soud, na kterém byli jednotliví velitelé odsouzeni na smrt. Radziwiłł ve snaze zavést kázeň jen využil široké kompetence, které byly sejmem přiznány úřadu hejtmana. Litevský polní hejtman nakonec zmírnil výrok soudu, **na jehož základě byl sťat pouze Petr Jakuszewski.** Byl vinen celkem v sedmi bodech. Jednalo se o vraždy, přepady šlechtických statků a rabování, které povoloval svým podřízeným, včetně nepovoleného vymáhání kontribuce, svévolné přisvojování si hodnosti plukovníka, zpronevěra části žoldu, které přijal pro vyplacení podřízeným na další kvartál, ignorování nařízení hejtmana, namísto toho svévolné setrvávání v táboře u Mitawy a jeho nečinnost, vzpoura, spočívající v tom, že odepřel splnit bojový úkol ve snaze posílit jednotky Alexandra Gosiewského (to byl nejhorší přestupek Jakuszewského, který dle č. 5 „gardlem pachnie“¹⁹), úmyslná dezorganizace pluku, mající

za cíl jeho dezerci atd. Přitěžující okolností byla skutečnost, že Jakuszewski byl najat na vojenskou službu v červnu 1621, přestože již byl dříve odsouzený za loupeže jako *infamis*. Byl tedy v určité podmínce. O dva dny později, 17. března 1622, byla provedena poprava. Bezprostředně poté byly Jakuszewského trestné činy zobecněny a vyhlášeny všem důstojníkům vojsk zemí Polské koruny (*Korona Polska*) a Velkoknížectví litevského (*Wielkie Księstwo Litewskie*). Jakuba Różyce nejspíš zachránilo od popravy, nikoli od trestu, že byl při srážce se Švédy zraněn. Omilostněn byl Kryštof Drużbic, který se jako jediný ze souzených rytmistů snažil obnovit vojenskou kázeň u své korouhve. Měl povolení nechat se najmout do husarské korouhve Kryštofa Radziwiłła. Byl však nadále sledován. Musel bojovat statečně, což také činil, a hejtman o něm začal mluvit pochvalně. Zbylé lisovské korouhve byly rozpuštěny a Radziwiłł najal namísto nich 300 dragounů.

Tak neslavně tedy dopadl rytmistr Petr Jakuszewski, žoldák, jehož jezdci kromě jiného vyrabovali Spálov. Byl to typický kondotiér, velitel žoldáckých lisovčků, dobrodruh, který neoplýval příkladnými charakterovými vlastnostmi. Spravedlnost jej nakonec dostihla.

* * *

J. Brandt: *Lisovčici – střelba z luku*

Co vlastně říci na závěr? Před lety jsem četl na polských internetových stránkách článek, ve kterém jeho autor přirovnával formace lisovčků k výsadkovým silám rychlé reakce u moderních armád současnosti. Zatímco tehdy ve mně vyvolalo takové přirovnání značnou pochybnost a nanejvýš tak úsměv, jak jsem se postupně ponořoval do tajů lisovčků, stále více jsem se ztotožňoval s tímto přirovnáním. Jedna polská charakteristika lisovčků tvrdí, že *tito jezdci patřili k vůbec nejlépe vyškoleným válečníkům doby třicetileté války*. Toto tvrzení by mohlo být pravdivé, ale já dodám ještě jedno: **lisovčici určitě patřili**

k nejlépe vyškoleným loupežníkům, násilníkům a vrahům všech válečných dob.

POZNÁMKY:

¹⁾ „Die polnische Kosaken“. Zde si dovolím podotknout, že např. v Anglii po roce 1950 až do pádu komunismu ve východoevropských zemích káraly matky své ratolesti se slovy „přijdou na tebe Rusové!“. Také v povídce Viktora Gomulického „Meč a loket“ (1902) se o lisovčících říká, že každý z nich *prawą ręką mordował, lewą grabił*.

²⁾ První manželkou Zikmunda III. byla císařova sestra Anna Habsburská (1573 – 1598), matka královny Vladislava, druhou ženou byla další Ferdinandova sestra Konstancie Habsburská (1588 - 1631).

³⁾ *Miechów* se nachází v krakovském vojvodství, dnes malopolském, asi 40 km severně od Krakova.

⁴⁾ V tehdejší vojenské terminologii *nejvyšší*, nebo *nejvyšší kapitán, obrist*, tedy plukovník.

⁵⁾ Jedna *chorągiew* (korouhev) mívala přibližně 100 jezdců, korneta západoevropské kavalérie 125 jezdců. Podle výpovědi lisovského pacholka Matyáška Sádla, tázaného na útrpném právě lipenském 11. 2. 1620, měl pluk Kleczkowského 9 *korouhví hodných* a 9 *k ničemu nic*. Korouhve „hodné“ znamená, že ty tvořili *towarzyszy*, tedy členové družiny, bojovníci, kdežto „ničemné“ tvořili *ciuri*, pacholci. Lisovští pacholci si ve vraždění a loupení v ničem s lisovskou družinou nezahlavovali, ba spíše naopak.

⁶⁾ *rotmistrz* (rytmistr) je důstojnická hodnost, jež odpovídá kapitánovi jízdy. Kromě toho měl ale Stroynowski důležitou funkci *strażnik wojskowy*. Do té byl jmenován po smrti rytmistra Stanislava Krupky bezprostředně po bitvě u Humenného. *Strażnik wojskowy* zodpovídal za strážní zabezpečení lisovského tábora.

⁷⁾ Alexandr Holub rytíř z Nadějova byl činný ve stavovském odboji a účastnil se i všech pozdějších akcí emigrantů (1626-27) pod Mansfeldem, resp. Janem Arnoštem Sasko-Výmarským, pod nímž zřídil svůj vlastní oddíl. Za to mu byl všechný majetek v Hranicích Dietrichštejnem zkonfiskován. V době dánské okupace Opavy velel posádce v Hradci nad Moravicí. Není ale pravda, jak se neustále píše, že byl po svém zatčení císařskými na opavském předměstí 25. července 1627 sťat. Bohumír Indra v r. 1935 našel autentické zápisy, ze kterých je patrné, že Alexandr Holub přežil třicetiletou válku a ještě roku 1654 žil na Dolním a Horním Reichově (Újezdě) na Lipensku. O životě tohoto rytíře, který byl více než rok majitelem hukvaldského panství, tak zbývá ještě mnoho objasnit. (Bohumír Indra: *Alexandr Holub z Nadějova*, Záhorská kronika, roč. XVII. /1935/, str. 104).

⁸⁾ Polský badatel Vladislav Magnuszewski doplňuje, že znalost maďarštiny mohl mladý Stroynowski získat během působení v Uhrách, kde snad dříve bojoval proti Turkům.

⁹⁾ Neznačená to však, že by se o tato hrozená města vážněji pokoušeli, stejně tak jako o Nový Jičín; v Lipníku sídlil kat a byla tam i kvalitní mučirna. Výše zmíněných pět lisovčků bylo do města dopraveno z rozkazu lipensko-helfenštejnské vrchnosti pana Jiřího Bruntálského z Vrba.

¹⁰⁾ Je zajímavé, že z Nového Jičína nezamířili na Meziříčí nejkratší cestou přes Bludovice a Hodslavice.

¹¹⁾ Tuto problematiku lze podrobně dohledat ve studii: Igor Jalůvka: *390 let od tragických událostí na Moravě – polští lisovčáci a Sarkander*, Měsíčník města Přibora, březen - květen 2010.

¹²⁾ Jiné zdroje hovoří o tom, že do Vídně dorazili 8. den pochodu, což odpovídá 10. únoru.

¹³⁾ Takto popisuje okolnosti Kleczkowského smrti W. Magnuszewski, zatímco H. Wisner uvádí, že plukovník byl zastřelen ze zálohy, když vyjel na obhlídku zajištění.

¹⁴⁾ Mnoho slavných lisovských velitelů, včetně Lisowského, Stroynowského, Jakuszewského, Lanikowského, Połujaňského ad., bylo z výroku královského soudu tzv. infamisy, tzn. že pozbyli šlechtické cti z důvodu kriminálních činů, které spáchali (zpravidla na území Polska a Litvy). Například sněmovní soud r. 1605 odsoudil Lisowského na *infamii*, což znamenalo, že pozbyl ochrany veškerého práva, mohl ho kdokoli zabít, pozbyl veškerého movitého majetku a jeho nemovitý majetek propadl ve prospěch krále. Rogawského přestupky se zase zabýval polský královský tribunál, loupeživý Kalinowski byl dokonce „trojnásobným infamisem“. Je rovněž naprosto naivní předpokládat, že korouhve lisovčáků se při svém přesunu polským územím pohybovaly spořádaně a slušně, a teprve za hranicemi začaly loupit.

¹⁵⁾ Kaplan lisovčáků Vojtěch Dembołęcki z Konojad propagoval ve svých pamětech o lisovských výpravách z let 1619–23 nikoli již nechvalně známé jméno *lisovčáci*, ale *eleárové* – jezdci apokalypsy, kteří podle něj šířili katolickou víru odpadlíkům v cizině. Jeho paměti *Przewagi elearów polskich, co ich niegdy lisowczykami zwano* byly poprvé vydány v Poznani již r. 1623, další vydání je krakovské, z r. 1859: *Pamiętniki o lissowczykach, czyli przewagi elearów polskich (1619 – 1623)* a zatím poslední je toruňské, z r. 2005: *Przewagi elearów polskich*. Krakovské vydání do češtiny přeložil Antonín Kotík a vydal r. 1908 v Praze-Smíchově pod názvem: *Paměti o výpravách Lisovčáků proti odbojným Čechům a jejich spojencům v letech 1619 – 1622*.

¹⁶⁾ Vyplyvá to mj. z listu Daniela Naborowského do Vídně, varšavského informátora knížete Zigmunda Karla Radziwiłła, jenž 20. října 1619 psal knížeti, že senátoři povolili výjezd proti Slezanům. Také biskup vratislavský Karel Habsburský usiloval o *zaciągu ludzi naszych* proti protestantským slezským stavům a jejich vojsku. Biskup byl ochoten oddat svou diecézi „pod ochranu“ polského krále. Dokonce ve svém listu arcibiskupu hnězdenskému Vavřinci Gembickému navrhl možnost spojit slezská knížectví s Polskem. 8. října 1619 se do Varšavy vrátil kralevic Vladislav společně s vratislavským biskupem Karlem Habsburským, jenž ze strachu před slezskými stavovskými vojsky Jana Jiřího Krnovského a Kryštofa Donína uprchl k polskému královskému dvoru. Tam jmenoval koadjuktorem své diecéze jednoho ze synů krále, sedmiletého Karla Ferdinanda.

¹⁷⁾ Livonsko zahrnuje území dnešního jižního Estonska a severního Lotyšska, jedná se o historický kraj nazývaný Poláky *Inflanty*.

¹⁸⁾ Tato informace pochází od H. Wisnera, zatímco K. Łopatecki uvádí, že Radziwiłł vyplatil 1340 zlotých žoldu.

¹⁹⁾ Češi mívali podobné přirovnání, že „...to smrdí krchovem“.

POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA:

- Bärner, H.: *Kronika Nového Jičína 1607-47*, Zemský archiv v Brně, Sběrka Cerroniho.
- *Dějiny Ostravy*, kolektiv autorů, Profil, Ostrava 1967.
- Domluvil, E.: *Paměti města Val. Meziříčí a městečka Krasna*, Brno 1877.
- Dostál, F.: *Valašské Meziříčí v pamětech třicetileté války*, Krajské nakladatelství, Ostrava 1962.
- Dvořák, R.: *Dějiny Markrabství moravského*, Nakladatelství A. Piší, Brno 1906.
- Fukala, R.: *Sen o odplatě (dramata třicetileté války)*, Epocha, Praha 2005.
- Jalůvka, I.: *Polští lisovčáci a Jan Sarkander ve světle nových poznání*, přednáška, Kopřivnice 2011.
- Łopatecki, K.: *Egzekucja Piotra Jakuszewskiego. Z badań nad poziomem dyscypliny wojskowej w Rzeczypospolitej szlacheckiej*, studie - internetový článek, Krakov 2010.
- Magnuszewski, W.: *Z dziejów elearów polskich*, Państwowe wydawnictwo naukowe, Varšava - Poznaň 1978.
- *Měsíčník města Příbora*, periodikum, Jalůvka, I.: *390 let od tragických událostí na Moravě – polští lisovčáci a Sarkander*, únor - květen 2010.
- *Moravské Kravařsko*, kolektiv autorů, nákladem učitelstva, Příbor 1898.
- *Naše Valašsko*, periodikum (články B. Indry a K. Otty), roč. VIII., č. 1-2, Val. Meziříčí 1943 a roč. IX., č. 1-2, Brno 1946.
- Polišínský, J.: *Třicetiletá válka a evropské krize 17. století*, Svoboda, Praha 1970.
- Sláma, F.: *Dějiny Těšínska*, Matice lidu, Praha 1889.
- Turek, A.: *Hrad a panství Starý Jičín*, Vlastivědný ústav v Novém Jičíně, Nový Jičín 1978.
- *Vojenské dějiny Československa – II. díl*, kolektiv autorů, Naše vojsko, Praha 1986.
- Wisner, H.: *Lisowczycy*, Bellona, Varšava 2004.
- *Záhorská kronika*, periodikum (články Č. Kramoliše, B. Indry, F. Zapletala), čísla z let 1926-39, Dolní Újezd u Lipníka n./B.

Mlýn na Suché pod Heltínovem

Květoslav Wiltsch, Odry

V měsíci dubnu roku 2013 za mnou přišel p. Ing. Antonín Ondřej z Ostravy, původem rodák z Luboměře, jestli bych mu nepomohl s vyhledáním dnes již neexistujících vodních mlýnů. Tyto informace sháněl za účelem vydání publikace Mlýny horního Poodří. Samozřejmě jsem hned souhlasil, protože to byl velice blízký spolupracovník bývalého p. ředitele a vlastivědného pracovníka Františka Šustka ze Spálova. Ostatně do spolupráce na vydání této knihy bylo vtaženo ještě několik dalších lidí. Začátkem května se Ing. Ondřej objevil v Odrách několikrát. Zejména to byly z jeho strany konzultace nad lokalizací mlýnů ve starých mapách. Pak následovaly terénní průzkumy. Zejména byla úspěšná výprava do údolí Suché, kde p. Bohumil Mik ze Spálova lokalizoval již před 25 lety mlýn, nebo pilu, která měla zaniknout v období třicetileté války. Místo zaniklé stavby se nám po malém pátrání podařilo najít. Prozrazovaly ho sotva znatelné zemní tvary původně zřejmě úzkého náhonu, zahloubení po bývalé lednici a mechem porostlý půdorys samotné budovy. Všechny tyto tvary se nám podařilo vyfotografovat.

Vodní kolo řeckého typu, užívané na Balkáně, zvané vodenica

Pak jsme jeli automobilem p. Emila Mateiciuca dále do obce Jindřichov, abychom zde vyfotili místa, kde původně stály další, dnes neexistující mlýny. Místo tří očekávaných, nám místní obyvatelé označili další dva. Kdyby člověk pracoval povrchně, tak by mu unikla další místa zaniklých mlýnů a spousta doprovodných informací k nim. Ani ne do týdne začaly být domněnky o existenci mlýna či pily na Suché pod Heltínovem zpochybňovány p. Ing. Ondřejem. Ze zahloubení po lednici, kde se mělo otáčet mlýnské kolo, se stalo místo možného bunkru z druhé světové války, a trasa náhonu mohla být pouhou pěšinou. Ruiny stavby mlýnku že mohou být pouhým smetištěm odpadů z nedávno zrušeného mlýna. Proto jsme s bratrem Karlem naplánovali

na nejbližší víkend průzkumnou akci. Zúčastnili se jí dva hledači s detektory (Karel Wiltsch a Pavel Lapčík), Ing. Ondřej jako pozorovatel a má maličkost s úkolem vykopat zjišťující sondu 150 x 150 cm. Výsledek prvního dne průzkumu byl po hodině kopání pozitivní. Další den kopání dospěl na úplné dno lednice, a stačil k tomu, aby prokázal o objektu, že sloužil jako středověký mlýn již ve 14. století. Stratigrafie výkopu dle hojných nálezů spálených dřev s doprovodným vzorkem keramiky prokázala zánik objektu někdy v průběhu první půle 17. století vlivem totálního požáru. Vlivem mrazového působení na konstrukci lednice bylo těžké určit její přesné rozměry. U dna se dochovaly znaky vyzdívky stěn lednice a dláždění dna. Směrem vzhůru byly kameny z předpokládané vyzdívky většinou v šikmé nebo svislé poloze. Při kopání sondy se v kanálu lednice objevovaly zvláštní hranaté kameny, přibližně stejného tvaru. Proto jsme je dávali zvlášť. V tomto případě nešlo o u nás běžnou drobu nebo břidlici. Ze stejného materiálu pak byly ze dna vyzvednuty větší kamenné desky. Později se při jejich skládání ukázalo, že se jedná o zbytky mlýnských kamenů. Ty byly uloženy většinou ve svislé poloze, při přivrácené straně budovy mlýna. Domníváme se, že při požáru objektu spadly rozžhavené mlýnské kameny do vody, čímž by se dalo vysvětlit jejich rozpukání na kusy. Ve šterkové vrstvě u dna lednice byly nalezeny střepy keramiky z poloviny 14. století, z 15. století a jeden střep zevnitř glazovaný, který by mohl být zařazen do první půle 17. století, tak jak naznačil zánik mlýna p. Bohumil Mik ze Spálova. Takto vykopanou sondu prozatím nezvěštujeme, abychom co nejméně narušili pozůstatky stavby. Také hledání středověkých železných předmětů bylo úspěšné. Bylo hledáno v kruhu o poloměru 100 m. Velmi zajímavým předmětem se ukázal mírně zahnutý břit nějaké jednosečné zbraně (šavle?), s dosti klínovitým ostřím. Z militarií byla ještě nalezena šipka s malou listovitou špicí, opatřená tulejkou. Zřejmě se jedná o loveckou šipku, protože hrot nemá rombový nebo kosočtverečný tvar. Dalším předmětem nalezeným v trase náhonu nad lednicí je malý nožík a o kousek výše byla nalezena kovářská utínka s odlomeným trnem. Nad náhonem byla ještě nalezena část hruškovitého udidla (stejně jako na lokalitě Milíkov), kroužek od udidla, železný kolík s hlavicí, který byl zřejmě součástí koňského chomoutu. Dále byla nalezena podkova z druhé půle 14. století. Dva menší hřebíky byly nalezeny přímo ve výkopu sondy. Z neželezných kovů byla nalezena drobná stříbrná mince z období panování Ferdinanda II. 1617 – 1637. Bohužel pro poškození mince není rok ražby znatelný. Nalezen byl ještě malý knoflíček, který může představovat také okrasný nýtek. Po této průzkumné akci byly nalezené předměty uloženy do depozitáře Historicko – vlastivědného spolku v Odrách a torza mlýnských kamenů do muzea mlýnských kamenů p. Jiřího Krále na Nadačnické ulici v Odrách. Závěrem je nutno konstatovat, že právě, až zdálo by se nepřijemné, nevěřicné

připomínkování p. Ing. Ondřeje nakonec dovedlo průzkumnou skupinu k prokázání toho, že zkoumaný objekt je opravdu bývalý mlýn. Povedlo se rámcově určit jeho stáří a období jeho zániku. Kdyby byly pouze suše převzaty informace p. Bohumila Mika, nikdy bychom nemohli potvrdit tolik informací o této stavbě. Ing. Ondřej nám znovu ukázal, jakým směrem se badatel má ubírat. Ne zveřejňovat dogmata, nýbrž psát pouze informace prověřené.

Železné předměty nalezené na lokalitě Středověká pila na Suché pod Heltínovem

1 – Nožík. 2 – Část břitu (ze sekerky, tesáku nebo šavle?). 3 – Část břitu šavle, tesáku nebo sekerky? 4 – Železný kolík s hlavičkou z chomoutu. 5 – Část udidla pro koně. 6 – Kroužek z uzdy nebo z postrojů. 7 – Kovářská utínka. 8 – Pravděpodobně střepina dělostřeleckého šrapnelu

Tento neplánovaný, náhodný průzkum opět o něco více obohatil naše vědomosti z dávné historie našeho regionu. Snad jednou dojde k úplnému prozkoumání této lokality profesionálními archeology, kterým náhodný průzkum odhalil zase jednu z neznámých lokalit našeho málo prozkoumaného kraje.

V Odrách dne 27. 7. 2013 Květoslav Wiltisch

BALKAN TRIP 2015

Autor textu a foto Michal Bechný, Nový Jičín
(Pokračování z čísla 3/4 2015)

Středa 9. 9. 2015: Zlatibor – Petrovac (292 km)

Probouzíme se pod hliníkovou pokrývkou, která sice parádně drží teplo, ale i vlhkost. Je zarosená a naše spacáky navlhle. Ale co už, alespoň jsme se vyspali při komfortní teplotě. Balíme se a jdeme zpět na benzinu, kde jsme včera skončili. Kupujeme kávu, využíváme místního WC a kupujeme mapu Balkánu, jelikož jsme předchozí den kdesi zapomněli autoatlas. Nejspíše v autě těch velice pohostinných kluků. Poté stopujeme a bere nás chlápek s dodávkou a veze nás přímo na břeh Zlatarského jezera, které je spíše přehradou nežli jezerem a je více než 30 km dlouhé. Přecházíme hráz a usazujeme se na břehu, aspoň trochu vypadajícím jako pláž, kde je zaparkovaných pár karavanů. Jdeme do vody, myjeme se, plaveme a chytáme bronz na báječně hřejícím sluníčku. Čumíme do blba, kocháme se krajinou tvořenou směsicí hor a vody a užíváme si toho klidu v duši, co cestování skýtá. Asi za hodinu a půl se vrátíme zpět k cestě a stopujeme.

Zlatarské jezero

Odváží nás místní ranger, který si veze domů trochu dřeva na zimu a po několika kilometrech a serpentínách nás vysazuje v horském městečku Nova Varoš. Jsme v malém sedle a vidíme do úzkého údolí. Nakupujeme jídlo, odpočíváme a stopujeme vozy jedoucí na Prijepolje.

Zastavuje nám opět devítimístná dodávka, kde je sedm statných mužů a dvě volná místa pro nás. Sedáme si doprostřed této tlupy a dáváme se do hovoru. Hledí na nás, jako kdybychom spadli z Marsu, když jim říkáme, že jsme sem dostopovali a jsme z Česko-Slovenska. Strach z nich nemáme, jsou přátelští a pracují jako lesní technici v místních horách a jedou společně z práce. Po cestě jich ubývá a postupně vystupují. Nakonec zůstáváme s jedním z nich, který nás stylem Michaela Schumachera veze skrze hory směrem k černohorským hranicím do městečka Brodarevo. Kde je psaná padesátka, jedeme stovkou, kde sedmdesátka, tak sto čtyřicet...

Po této ralley se usazujeme v místní „kavárničce“ v srbském stylu a dávají se s námi do hovoru dva stařesinové. Jeden z nich byl 9x v Československu a vyjmenovává nám všechna města, která u nás navštívil. Libuje si v tom, jak je dobré, že rozumíme jeho srbštině, přeje nám s kolegou vše dobré a posléze odchází. My také a opět stopujeme. Zastavuje nám auto s milým srbským řidičem, který si z dovolené u moře s rodinou odskočil zpět do Srbska do práce a teď se vrací. Na hranicích dostáváme další razítka do pasů, přejíždíme vysoké horské sedlo a skrze nádherné údolí plné vysokých hor, skal a dravé řeky Morač, u které sídlí i významný klášter, klesáme do vnitrozemí Černé Hory.

Míjíme hlavní město Podgoricu a kolem jezera Skadar jedeme do Petrovce, kde náš řidič pobývá s manželkou a dvěma malými dětmi v hotelu. Po dojezdu jde pro manželku a děti a společně trávíme večer u pláže. Děti se vyřádily s našimi centrofixy a my se dobře pobavili jak s nimi, tak s rodiči. Tato milá seance skončila kolem jedenácté večer, kdy se naši společníci přesunuli do hotelu a my do stanu u večerního moře, které nám poskytlo suprové a nikým nerušené koupání za drobného deště. Poté nezbyvalo nic jiného, než zalézt do spacáku a jít spát, zatímco se poprchávání změnilo v déšť...

Čtvrtek 10. 9. 2015: Petrovac – Cavtat (92 km)

Místo zpěvu ranních ptáčků nás probouzí ťukání dešťových kapek do stanu. Odkládáme trochu budíček, než přestane pršet a trochu oschne stan. Jakmile k tomu dochází, tak se začínáme balit a den začínáme pěším výstupem na horní konec dědiny, což je docela dost do kopce. Usedáme na autobusovou zastávku a ranní snídani nám zkrášluje zápach použitých dětských plen, které leží nedaleko od nás. Občas poprchává a během stopování nám jeden sympatický řidič dodávky ukazuje, že se pro nás vrátí. Jen co objel vesnici, tak se tak stalo a my se už vezeme po silnici s výhledy na moře do města Budvy. Občas po cestě zastavujeme u obchůdků, kde náš řidič vyskládává koblihy nebo bere zpět vyprázdněné přepravky.

Petrovac

Končíme v centru a jdeme vykonat náš tradiční ranní rituál do kavárny, kde si ke kávě dáváme i sladký zákusek. Je to trochu dražší, než bývalo v Srbsku, ale co – jsme přeci na dovolené! V kavárně rovněž sedí další stopařský pár, se kterým se v průběhu dne ještě několikrát setkáváme. Po kávičce jdeme na okraj města, kde se nám nedaří stopovat, a než abychom se trápili, tak scházíme dolů k moři a jdeme si dát něco na zub. Objednali jsme si vyzkoušenou pljeskavicu, ale ta ve zdejším letovisku chutná a vypadá spíše jako hamburger, což následně potvrzuje i účtenka, na které je hamburger uvedený.

Najezení se vracíme na místo stopu a jdeme pěšky trochu dál, protože se situace jeví bezvýchodně. Na novém místě v zatáčce na horním konci města na nás troubí naši staří známí ze včerejšího večera. Máváme jim a čekáme na další dobré lidi. Nakonec nám staví pár původem z Černé Hory, který již přes 20 let žije a podniká v irském Dublinu. Jsou to sympatíci od pohledu a velice si rozumíme. Cestou máváme na dva stopařské páry, které mají asi stejnou cestu. Zatímco si vyprávíme s naším černohorsko-irským párem, krátíme si cestu trajektem a zanedlouho se ocitáme v příhraničním městečku Herceg Novi. K hranicím s Chorvatskem je to už kousek a bere nás tam sympatická žena – právnička. Sice tam nemá cestu, ale říká, že je pěkné vidět mladé lidi cestovat, a tak nám ráda pomůže.

Vysedáme z auta a nastává vtipná situace - hraniční přechod kdesi v horách budeme překonávat pěšky. Řadíme se do kolony aut a zanedlouho nás vyzývá pohraničník k předložení pasů. Konáme tak úspěšně a u okolních lidí vzbuzuje naše čtyřnohé vozidlo s krosnami na zádech úsměvy na rtech. Opustili jsme Monte Negro, ale v Chorvatsku ještě nejsme. Jsme mezi dvěma hraničními kontrolami na území nikoho. Možná to je ten důvod, proč nám po delší dobu nikdo nezastavuje a my

na obzoru spatřujeme nám tolik povědomou stopařskou dvojici, ke které se za 15 minut přidá další. Je nás tady celkem šest cestovatelů a všichni jsme hranice přešli stejným způsobem – pěšky, a teď tu sedíme na obrubníku. Nikdo nám nezastavuje, a tak se společně vydáváme pěšky do Chorvatska. Jsme už docela početná skupinka, a kdyby zde náhodou projížděli západní novináři, jistě by nás považovali za imigranty. Kocháme se výhledy na hory a přibližující se dešťové mraky, které nám v několika málo minutách začínají poskytovat svlažení při stoupání do průsmyku. Jdeme asi dva km a procházíme další hraniční kontrolou a vstupujeme na území Chorvatska. Prší, ale na obzoru vidíme slunce. Loučíme se s ostatními stopařskými páry z Německa, které nám dělaly společnost, a vydáváme se pěšky krásným údolím dolů.

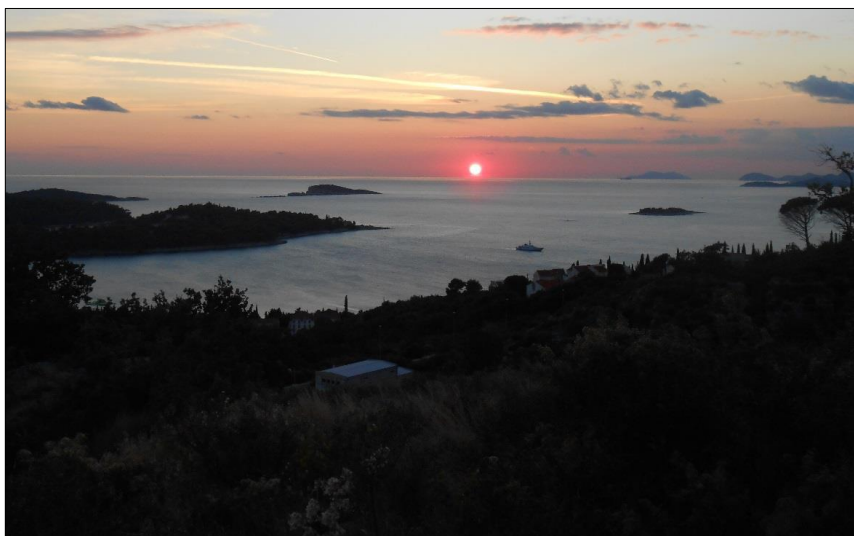
Pěšky mezi Monte Negro a Chorvatskem

Déšť ustává, slunce svítí, na obzoru vidíme moře a užíváme si čistý vzduch po té letní spršce. Přicházíme ke stánku, který má střechu z palmových ratolestí a je pod ním několik plastových stoliček. Neváháme je využít, stavíme je k cestě, fotíme se (Míša předvádí akrobacii na židličce při samospoušti), a i když skoro nic nejede, tak stopujeme. A to docela úspěšně. Staví nám auto, kde sedí kdo jiný než dva muži v uniformách. Jeden policista je z Rumunska a druhý z Bulharska. Tráví tu léto jako pohraničníci v rámci projektu EU a očividně si sebe již dostatečně užili, protože se na krev hádají kvůli sousloví „Zlata Luka“, což je chorvatský název pro letiště národního významu. Bulhar tvrdí, že jde pouze o název obce, Rumun tvrdí pravý opak. Nakonec docházejí ke kompromisu a vášnivá diskuze utichá. Zastavujeme v městečku nedaleko Dubrovníku, kde oba bydlí a bulharský jedinec nám slibuje odvoz o pár kilometrů dále naším směrem... Netušíme, zda je to způsobeno

bulharským mozkiem, ale tento milý pán nás nakonec odváží do městečka Cavtat, tj. úplně mimo náš kurs. Po rozloučení s ním odcházíme a za prvním rohem si hlasitě ulevujeme slovy nejhrubšího kalibru na účet tohoto „dobráka“.

Nakupujeme jídlo a opět se pěšky vydáváme směrem k hlavní cestě, ze které nás svedl. Svačím na chodníku u cesty, projíždějí auta a Miša jde meditovat do buše. Po půl hodině začínáme stopovat, a kdo nám nestaví – osudný Bulhar, který se vrací domů z večerní procházky po Cavtatu. Šefí se a domlouváme se s ním, že nás zaveze k malé kapličky, která se tyčí nad hlavním tahem na Dubrovnik. Jedeme po velice prudké silničce a dojíždíme na nádherné místo zrovna při západu slunce.

My i Bulhar jsme z výhledu na moře, hornaté pobřeží, městečka a ostrovy uneseni, propadáme euforii a fotíme si tu nádhernou scenerii. Nakonec si u nás onen bulharský policista napravil reputaci, určitě se mu zvýšila již tak dost snížená karma a my jsme rádi, že to tak dobře dopadlo. Kaplička je obklopena vinicemi, olivovníky a dalšími stromy plodícími nám neznámé, avšak chutné plody. Vše je terasovitě zakotveno do svahu, který má horský a skalnatý charakter. Na jednom patře z mnoha teras rozkládáme stan a při soumraku se kocháme výhledem na tu báječnou scenerii, povídáme si a popíjíme zakoupený sekt. Při usínání sice slyšíme podivné zvuky, ale racionálně si je vysvětlujeme silným větrem, který otřásá místní vegetací. Proto zanedlouho usínáme a loučíme se s tímto nádherným a prochozeným dnem.

Západ slunce nad městečkem Cavtat

Pátek 11. 9. 2015: Cavtat – Dubrovnik – Trebinje (60 km)

Probouzíme se a máme naplánovaný výšlap na kopec, na jehož svahu nocujeme. Vítají nás sluneční paprsky a nádherné výhledy na moře. Balíme spacáky, stan a plné krosny necháváme na místě, protože nepředpokládáme, že by je nám zde někdo odcizil. Jdeme nalehko a rychle stoupáme po příkrém úbočí. Nejprve skrze, asi po válce neudržované, terasy, které jsou zarostlé bodavými rostlinami, které nám lehce znepříjemňují cestu. Po několika výškových metrech tato nepříjemná vegetace ustává a my občas horolozíme po četných skalách. Najednou nad námi vidíme kříž, který slouží asi jako pomník místním válečným událostem. Od kříže to je na hřeben ještě pár metrů a opět stoupáme. Ocítáme se na kamenném poli, vidíme četné zákopy, bunkry, staré plechovky, apod. Kocháme se nádherným výhledem a už zase začínáme sestupovat dolů.

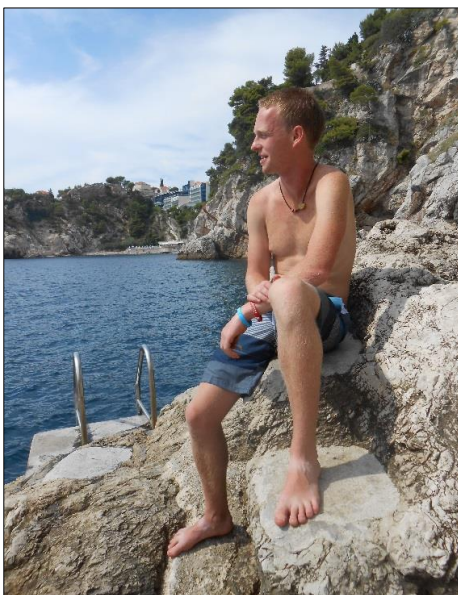
Cestou pro zpestření zapadám do oněch bodavých křovin až po pás a moje nohy jsou ve vteřině celé od krve. Chvilí to pálí, vyndávám si ostny nejen z nohou a pokračujeme v cestě. Je docela teplo a jsme bez vody. Bereme naše odložené krosny a trháme si několik trsů výborného modrého hrozna, kterým chceme zahnat žízeň. Nakonec Míša objevuje hadici s kohoutkem a také pítko. Dáváme si krosny opět na zem ke kapliče a následují vodní radovánky v podobě skotských stříků, sprchy, masážních trysek atd. Aplikuji na sebe i sprchový gel, takže do vesničky vstupujeme navonění a čistí jako batolátka. Stavíme se před autobusovou zastávku, čekáme aspoň hodinu a pak nás odváží žena, která se živí jako prodejce kosmetiky, do Dubrovníku.

Pohled z hor na Dubrovnik a okolí

Z hlavní cesty sestupujeme dlouhým schodištěm do starého města a ocitáme se na autobusovém nádraží přímo před vchodem do historického centra, kde se nás ihned ujímají místní průvodci a nabízejí nám své služby, které svými cenami zdaleka nepřipomínají Balkán. Snažíme se jich zbavit a skrze bránu vstupujeme do středověké části města. Uličky jsou kouzelné, ale přeplněné davy turistů. Uhýbáme proto z hlavní promenády do boční úzké uličky, která má pro nás trochu příjemnější atmosféru. Nad hlavami nám visí prádlo, typicky pověšené na šňůrách tvořících nad ulicí jakousi pavučinu. Vchody jsou obklopeny rostlinami a je tu o něco klidněji. Sedáme si na schody jednoho domu a svačíme. Poté zápolíme s dalšími desítkami schodů vedoucích směrem k městské hradbě, kterou procházíme a kocháme se pohledem na moře. Při výhledu tušíme pláž na západní straně a vydáváme se pryč ze starého města a skrze Dubrovnik kráčíme po silnici s výhledem na moře. Pod námi je něco jako park a občas útesy, které čelí moři.

Jeden z útesů je upravený, jsou u něj jakési zastřešené terasy proti slunci a také je zde žebřík vedoucí do vody. Usazujeme se stejně jako polští backpackeři a střídavě se koupeme a opalujeme. Dáváme se s nimi do řeči a dovídáme se, že jejich zítřejší cíl je stejný jako ten náš – město Mostar v Bosně. Polák se mi na mapě snaží ukázat cestu, jelikož jsme již dva dny opět bez mapy, a ukazuje na záliv, který je za Dubrovnikem. Vydáváme se tam pěšky a jdeme několik kilometrů. Docházíme na benzinu a rozhodují se zakoupit mapu. Z té zjišťují, že nás Polák poslal úplně pryč od hlavní cesty a že od benzinu vede jen velice nefrekventovaná cesta do Bosny a Hercegoviny.

Koupání v Dubrovniku

Na čerpače však náhodou vidíme auto s bosenskou SPZkou a oslovujeme postaršího řidiče, kterému vůz i žena uvnitř patří. Ten souhlasí s naším odvozem k hranicím a jde se zeptat ještě své družky, zdali s tím bude rovněž souhlasit. Vše je schváleno a stoupáme společně do průsmyku k hranicím. Chorvatskou kontrolu přecházíme ještě autem, ale tu bosenskou již pěšky.

Dává se s námi do řeči pohraničník a povídáme si asi 15 minut. Na to, že jsme na hranicích, panuje zde velice uvolněná atmosféra a pohraničník nám nabízí odvoz do Trebinje ve večerních hodinách. Děkujeme, zdvořile odmítáme a začínáme opět stopovat. Asi za 2 minuty nám zastavuje auto se dvěma Turky, kteří cestují po jihovýchodní Evropě. Jsou velice přátelští, nabízejí nám vodu balenou v kelímcích a každému dávají hrst pistácií, které si loupeme a jíme cestou. Naši noví společníci mají sice namířeno do bulharské Sofie, ale my vysedáme již v Trebinje, ze které zítra plánujeme pokračovat do Mostaru. Poprvé se pořádně rozhlížíme, jak to vypadá v bosenském městečku.

Město je to historické, má ryze evropský nádech smíchaný s vůní orientu a nachází se v údolí sevřeném horami. Je večer a sedáme si do restaurace, kde si dáváme sandwich s masem a žampiony, které však nenacházíme. Platíme úhradu bosenskými markami, které jsme našli v Dubrovniku na zemi a od vrchního zjišťuji, kterým směrem je Mostar. Vydáváme se tím směrem a končíme u řeky Trebišnjica, kde stavíme stan u vznikající cyklostezky. Je teplý večer, svítí hvězdy, jsme zase u vody a jdeme spát...

(Pokračování v příštím čísle)

Vojenský prostor Libavá

Mgr. J. Mazáčová, Ing. J. Vlček

V roce 2015 v sobotu 6. června se opět uskutečnil zájezd zájemců ze Spálova a okolí do prostoru Vojenského újezdu Libavá. Zájezd zorganizoval Vlastivědný kroužek Oderské vrchy, průvodcem byl pan Ing. Milan Valovič, bývalý přednosta VÚ a Mgr. Miroslav Richter.

Pan Ing. M. Valovič nás seznámil s plánem „optimalizace vojenských prostorů“. V rámci této optimalizace nastala změna hranic vojenského prostoru – bylo nově stanoveno, které části budou zpřístupněné a které budou znepřístupněné. Od 1. 1. 2016 byly z vojenského prostoru (dále jen VP) vyňaty obce Heroltovice, Libavá, Luboměř pod Strážnou, Kozlov, Slavkov a staly se z nich civilní oblasti. V rámci optimalizace by ve vojenském prostoru neměli zůstat žádní lidé. Byl radikálně omezen vstup do VP, kromě vojáků, lesníků či zemědělců se dovnitř nedostane nikdo. Individuální povolení ke vstupu nebudou vydávána. Vojenské újezdy byly zmenšeny o okrajové části, tato území jsou všem volně přístupná. Tradiční organizované akce jako cyklistický Bílý kámen, nebo pouť do Staré Vody se budou po vyznačených trasách konat i nadále. Rozhodně ovšem dojde k omezení povolení za účelem sběru plodin. Jak je to s přístupem do vojenského prostoru po úpravě? Vyčerpávající

odpovědi najdete na internetu na této webové stránce: www.vojujezd-libava.cz

Trasa: Spálov – Stará Voda – Královská studánka

Vyjeli jsme ze Spálova směrem Stará Voda. Byl pěkný slunečný den a my jsme se z autobusu vydali prohlédnout si okolí barokního kostela sv. Anny a sv. Jakuba Většího ve Staré Vodě. Jedná se o někdejší slavné poutní místo, poslední pouť se zde konala v r. 1949. V roce 1991 došlo k navázání na tradici místních poutí. Od roku 1990 se kostel opravuje, opravy probíhají po etapách, podle toho, jak jsou k dispozici peníze. Zvenčí kostel vypadá velmi dobře, je pěkně zrekonstruovaný, přesto se do jeho blízkosti nedostaneme, a to z důvodu jeho ochrany před nejrůznějšími vandaly nebo „sběrači kovů“. V současnosti se poutě konají takto:

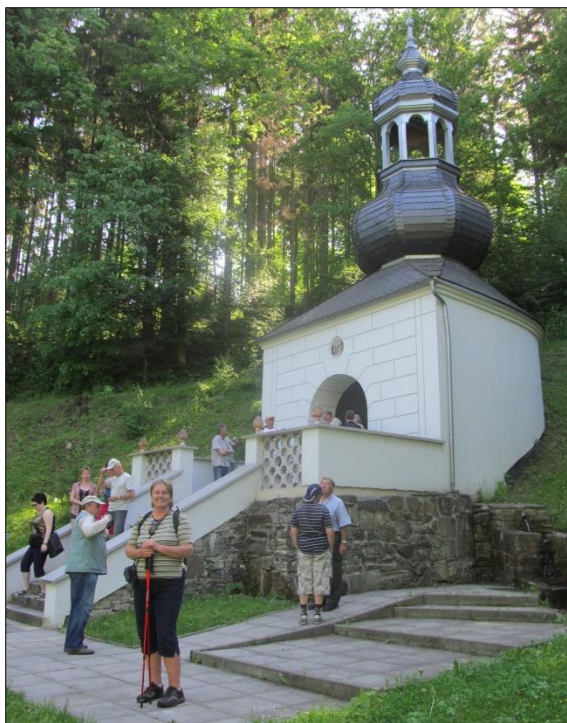
Hlavní pouť se koná v sobotu (10 hod.) a v neděli (15 hod.) po svátku sv. Anny (26. 7.) a další pouť bývá v neděli (15 hod.) kolem svátku Nanebevzetí Panny Marie (15. 8.) a v neděli (15 hod.) kolem svátku Narození Panny Marie (8. 9.). Do roku 2015 spadal kostel s bezprostředním okolím do Vojenského újezdu Libavá, od 1. 1. 2016 patří k obci Město Libavá.

První zmínku o obci Stará Voda najdeme v listině Bohuše ze Zvole datovanou k roku 1456. Již k roku 1500 konali minorité pouti z Olomouce ke sv. Anně. V roce 1688 byla ukončena stavba kostela sv. Anny a sv. Jakuba Staršího v té podobě, jak ji v podstatě známe i dnes a na hlavní oltář byla umístěná zázračná soška sv. Anny. K roku 1700 nalezneme záznam o dokončení stavby koleje (kláštera), z Mikulova sem přicházejí piaristé, kteří zde vydrží až do roku 1922, kdy je vystřídají redemptoristé. Piaristický řád se výrazně zasloužil o rozvoj vzdělanosti zřízením gymnázia. Stačí vzpomenout některá jména významných osobností, které v piaristické koleji studovaly. Namátkou uvedme matematika a astronoma Františka Halašku, Jana Evangelistu Purkyně, dějepisce Gelasia Dobnera nebo pozdějšího olomouckého arcibiskupa Antonína Cyrila Stojana. Do Staré Vody přicházeli každoročně poutníci z Nového Jičína, Fulneku, Přerova, Kroměříže i odjinud. Tradice poutí je na čas přerušena, když císař Josef II. vydává roku 1782 zákaz poutí, po jeho smrti roku 1790 je ale opět obnovena. Zlatá éra poutního místa i obce nastává ve 2. polovině 19. století a počátkem 20. století, kdy na svátek svaté Anny (26. 7.) přicházejí sem tisíce poutníků. Např. v roce 1910 přišly do obce nejméně 4000 návštěvníků. V roce 1945 v souvislosti s osvobozením Československa a boji Rudé armády s ustupujícím německým vojskem byl klášter značně poškozen. V následujícím roce dochází k odsunu původního německého obyvatelstva a klášter je postupně obnovován, když generál Ludvík Svoboda prohlašuje, že armáda nemá o tento region zájem. Po roce

1948 se ovšem situace zcela změnil, když československá armáda zřizuje na tomto území vojenský újezd. V roce 1949 proběhla poslední pouť do Staré Vody, protože následně došlo k uzavření vojenského prostoru a poutě byly zakázány. Teprve po „sametové“ revoluci v r. 1989 se, jak se zdálo, začalo i na Libavě blýskat na lepší časy. Po dlouhých 42 letech se 28. září 1991 konala pouť na Starou Vodu a začíná obnova známého poutního místa, na které se aktivně účastní rovněž skauti. Libavou a okolí navštěvují stále více původní obyvatelé, kteří byli odsunuti po roce 1945. Na místech, kde kdysi stávaly vesnice, ze kterých zbyly jen rozvaliny, nyní zarostlé trávou a křovím, vznikají památníky, připomínající návštěvníkům a poutníkům, že tady stávala kdysi lidská obydli.

Asi pět minut chůze za kostelem sv. Anny a bývalým klášteřem se nachází opravená tzv. Královská studánka. V letech 2006 – 2007 byla obnovena i kaple nad Královskou studánkou, k jejímuž zničení došlo po roce 1950 (viz foto). Malá odbočka. Pověst

vypráví o tom, že v 11. století zavraždil polský král Boleslav II. krakovského biskupa. Výčitky svědomí ho posléze přiměly k tomu, že ze země uprchl, protože stále viděl před sebou obraz zavražděného biskupa. Při svém bloudění se dostal až k nynější Královské studánce. Když poklekl, aby se napil, zjevila se mu prý na vodní hladině svatá Anna, jež v rukou držela otevřenou knihu. Řekla králi, že

Královská studánka. Foto: Z. Šimíčková, Luboměř.

na světě nenajde pokoj, dokud jeho zločin nebude zahlazen pokáním. Po dlouhém putování došel nešťastný poutník až do Uher a zbytek života pak prožil v jednom klášteře. Když jednoho dne spatřil zase

svatou Annu držící v ruce zavřenou knihu, poznal, že jeho zločin mu byl odpuštěn a může v klidu zemřít.

Vracíme se zpátky cestou k chrámu. Podél cesty byly nedávno vysázeny mladé stromy a na jejím konci, přímo naproti chrámu, objevujeme pomník věnovaný památce zdejších občanů, kteří ztratili svůj život na bojišti 1. světové války.

Trasa: Heroltovice – pstruží farma Bělá - Domašov n. Bystřicí

V obci Heroltovice na sídlišti jsme měli neplánovanou zastávku, autobus dostal defekt a bylo potřeba defektní kolo vyměnit. Za vydatné pomoci silných mužů z řad osazenstva autobusu nakonec pan řidič kolo vyměnil a mohli jsme pokračovat v cestě.

Heroltovice – Herlsdorf

Obec se nachází mezi obcemi Město Libavá a Domašov nad Bystřicí, podél Heroltovického potoka, který teče do Severního moře. K 1. 1. 2016 byla obec vyčleněna z Vojenského újezdu Libavá a stala se součástí obce Město Libavá. První zmínka o obci je z r. 1364. Obec leží 600 m n. m., pozemky jsou zde málo úrodné, proto hlavním zdrojem příjmů obyvatel bylo dobytkářství. Obec měla větrný mlýn, záložnu (1899), kapli sv. Izidora z r. 1770, školu od r. 1784, nová budova byla postavena v roce 1802 a navštěvovalo ji 90 až 100 dětí, rychtu. Obec neměla vlastní les a dřevo pro školu musela kupovat. V roce 1921 měla obec 248 obyvatel, z toho 12 Čechů, po 2. světové válce došlo k odsunu zdejšího německého obyvatelstva, dnes má obec asi 130 obyvatel.

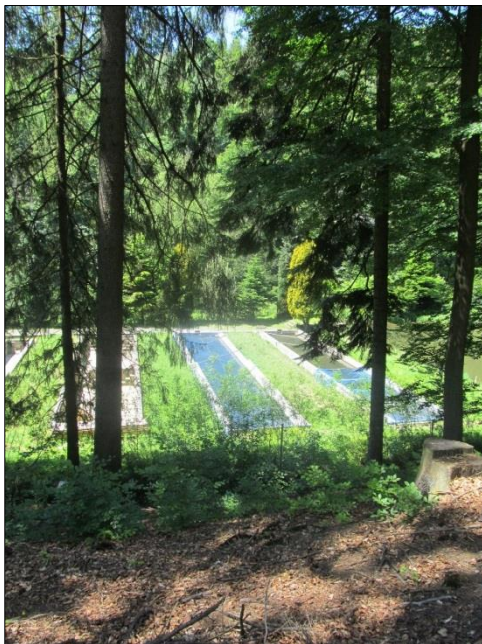
Bělá - Seibersdorf

Bývalá obec Bělá se původně nacházela dva kilometry jihovýchodním směrem od městečka Domašov nad Bystřicí při toku Bělského potůčku, který se vlévá do řeky Bystřice a dále až do Černého moře. Toto území patřilo původně olomouckému klášteru Hradisko, později ho vlastnili páni ze Šternberka. První zmínka o obci je z r. 1364, byla založena německými kolonisty, původně snad jako hornická kolonie – výskyt železných rud. Její německý název byl Zeyffersdorf, zachovala se pečeť s názvem Siebersdorf. Český název byl do roku 1918 Hučovice nebo Hunčovice, dokonce Herušovice, v roce 1771 Hanušovice. Jedná se o chudý horský kraj, obživu zdejší obyvatelé nacházeli převážně v zemědělství, pěstovali ječmen, pšenici, oves, vikev, jetel. Pracovali také v lesnictví, v domašovském lomu, u dráhy a v Mariánském Údolí v hřebíkárně založené r. 1854. Obec tak jako ostatní v okolí měla pro vlastní potřebu kamenný lom, tzv. "steinbruch". Na soutoku Bělského potůčku a řeky Bystřice stával mlýn. Dále v obci byla jednotřídní škola

se 42 žáky, hasičský spolek, mlátící družstvo, dva hostince, dva obchody, tři živnostníci, domkaři a kaple sv. Alfonse. Ta byla odsvěcena v roce 1952 a v roce 1970 byla srovnána se zemí. Elektrina byla do Bělé zavedena v roce 1920. V roce 1930 žilo v obci 260 obyvatel (z toho 3 Češi, 4 jiné národnosti, zbytek Němci). Ve 30. letech minulého století byla v obci velmi silná Henleinova Sudeten Deutsche Partei (SdP), přivítala připojení území Bělé k Sudetám. V srpnu 1946 bylo německé obyvatelstvo vysídleno, přišlo 30 českých rodin. 17. 6. 1946 vznikl vojenský prostor Libavá, ještě v roce 1947 obec existovala, v roce 1949 byla začleněna do vojenského újezdu a civilní obyvatelé byli vystěhováni. Dnes můžeme na území bývalé vesnice najít staré studny, sklepy, vše je zarostlé vysokou trávou. Domy v obci byly tzv. franského typu – do tvaru U – stavení hospodáře, výminek, stáje – posléze uzavřený prostor. Jedním z mála míst v Bělé, kde můžeme určit, jaká to byla stavba a kdo tam bydlel, jsou ruiny Zimmerova statku. Jedná se o pozůstatek zdí obytného domu a stodol. Jako stavební materiál byl používán kámen, typické jsou široké stěny. Cihla se ke stavění domů používala až od 19. století, měli na ně jen bohatí, z cihel se dělaly klenby nad okna. Dvůr zmíněného statku měl rozměry 60 x 50 m. Ještě jsme viděli ruiny č. p. 10, kde bydlel Schwarz.

Došli jsme k trojcestí, 2 km vlevo ležela obec Smilov, vpravo Domašov nad Bystřicí a před sebou jsme viděli Bělský mlýn, jedinou budovu, která z celé obce zůstala stát, dnes pstružárna. Bělský mlýn leží mimo obec. Potok se vlévá do Bystřičky. V blízkosti se nachází hlavně mezi lezci oblíbené turistické místo Malý Rabštejn, 475 m n. m.

Pstruží líheň Bělá provozuje Český rybářský svaz, farma zde existuje od roku 1947. Dům byl postavený r. 1856 - původně hájenka, poté pila a později německý hostinec. Pstruží líheň se zaměřuje na odchov těchto ryb: pstruh obecný, pstruh duhový americký, dnes se ještě chová lipan obecný. 90 % násady je určeno pro rybářské svazy Moravskoslezského kraje.

Pstruží líheň Bělá. Foto: Z. Šimíčková, Luboměř.

Od 1. 6. začíná maloprodej, ročně se prodá 80 q ryb. Ceny za 1 kg: pstruh duhový – 130 Kč, pstruh obecný – 200 Kč, lipan – 300 Kč. Pstruhy je třeba chránit před predátory. Hlavním predátorem je vydra, proti ní pomáhají elektrické ohradníky. Vydry jsou schopny ročně zlikvidovat ryby za 100 000 Kč. V líhni se o ryby starají od výtěru po tržní velikost. Voda v oblasti je každý rok horší, objevuje se v ní množství amoniaku a dusičnanů, v létě rostou bakterie. Kdysi se tu chovali raci, na Bystřičce je jich dost.

Otevírací doba: 1. 6. – 30. 11. 2016, SOBOTA: 9 – 13 hodin.

V blízkosti líhně vede trať Opava – Olomouc. Postavili ji před 150 lety, Domašov nad Bystřicí kopíruje řeku Bystřičku. Trať se nacházela vždy v civilním prostoru, jen asi v délce 50 – 100 m vede přes vojenský prostor (u skály). Na trati je postavených pět tunelů, jeden z nich je mezi Domašovem a Smilovem. Za 1. světové války prováděli opravy tunelů italští vojenští zajatci – hlavně vojáci ze severu Itálie. Při budování tunelů v době výstavby trati zde pracovali italští odborníci z Tyrol (z vlasti uměli prorážet tunely). Ve Smilově také existovala zastávka vlaku. Rovněž tam jezdil autobus ve směru Lipník – Potštát – Zigartice – Vojnovice do r. 1945. V plánu bylo postavit železnici z Moravského Berouna do Libavé – agrární strana myšlenku železnice zamítla, protože členové strany vydělávali na přepravě zboží i surovin (vlastní potahy) – dřevo, obilí, zvířata ...

Tunel mezi Domašovem a Smilovem na trati Opava - Olomouc se nachází ve vojenském prostoru. Foto: Z. Šimíčková, Luboměř.

Vesnice začleněné do VP mizely tak, že odškodnění Češi urychleně odešli – konec nastal r. 1952. Po prázdné obci chodila komise, o domech rozhodovali vojáci, vybírali domy vhodné pro ubytování jednotek.

Vojenské lesy a statky zabraly další majetek a domy. Domy v nejhorším stavu byly určeny k demolici, na pěkné domy, o které neměli zájem ani vojáci, ani vojenské lesy, byla vypsána dražba. Zájemci si dům v dražbě koupili, vše rozebrali a postavili si své domy. Když nastala změna v principu výcviku, byly opět některé domy, které doposud sloužily armádě, zbytečné a opět byla vypsána dražba. Nejvíce domů zničili tzv. „zlatokopové“- skupiny civilistů, kteří se dražeb neúčastnili, ale na vlastní pěst se obohacovali, ti ničili domy, vykrádali vše.

Trasa: Jívová – Magdalenský Mlýn – Domašov – Černý kříž (bojiště 7leté války mezi Pruskem a Rakouskem)

Nad pstruží líhní Bělá vlevo po směru toku říčky se nachází hlavně mezi lezci oblíbené turistické místo Malý Rabštejn, Havraní skála, Rabštejn – zřícenina. Čtyři kilometry od obce Jívová a 300 m od vlakové zastávky Jívová na okraji VP Libavá leží Magdalenský Mlýn, který dnes slouží výhradně pro potřeby Ministerstva obrany ČR jako výcvikové a školící zařízení. Dříve patřil ke Smilovu, od Jívové ho odděluje jen řeka Bystřice, byla to osada, stál zde mlýn, pila a výletní restaurace Maklův mlýn.

Jívová – Giebau

Založení obce spadá do 13. století. Obyvatelé byli poddanými kláštera Hradisko u Olomouce, později obec připadla kartuziánskému klášteru v Dolanech. Za svou existenci byla ves několikrát pustá. V okolí obce stojí zřícenina hradu Tepenec. Lidé se věnovali zemědělství a pastevectví. Ve vesnici převažovalo obyvatelstvo německé národnosti, ve 30. letech 20. století vítězí ve volbách Henleinova SdP a obyvatelé vítají připojení k Sudetům. Během 2. světové války je mnoho mužů povoláno na frontu. V roce 1945 žije v obci přes 2000 Němců, z toho více než 1000 bylo odsunuto do Bavorska. Po odsunu přicházeli do obce noví obyvatelé, ale mnozí zase odcházejí, protože měli jiné představy o životě na vesnici. Po roce 1960 žilo v Jívové 730 obyvatel, v 90. letech minulého století zde žilo 526 stálých obyvatel a mnoho chatařů a chalupářů. Dominantou obce je opravený barokní kostel sv. Bartoloměje, v jeho interiéru nás zaujme obraz Sedmibolestné Panny Marie.

Domašov nad Bystřicí – Domstadt

Obec byla založena ve 13. století, patřila olomouckému biskupovi, později ji koupil Petr z Kravař, majitel šternberského panství. K tomuto panství Domašov patřil až do r. 1848, pak se stal součástí okresu Šternberk s výjimkou let 1938 – 1945, kdy byl součástí Sudet. Ve stře-

dověku povýšen na město, obyvatelé se zabývali hornictvím a zpracováním železné rudy, později převládl ráz zemědělský s menším podílem řemeslné výroby. Počátkem 18. století byl v městečku postaven barokní kostel sv. Anny. Během sedmileté války (1756 – 1763) mezi Pruskem (král Fridrich II. Veliký) a Rakouskem (Marie Terezie) ve dnech 29. a 30. června 1758 zde proběhla bitva u Domašova. Rakušané pod velením generálmajora Ernsta Gideona von Laudona a generálmajora Josefa von Žiškoviče napadli a rozprášili zásobovací konvoj určený pro pruskou armádu obléhající Olomouc, chráněnou silami generála Hanse Joachima von Ziethena. Marie Terezie přebudovala Olomouc na pevnost proti invazi na Vídeň. Prusové obléhali Olomouc od května 1758, v červnu bylo město na pokraji dobytí, avšak Prusové nutně potřebovali nové zásoby. Král Friedrich II. se rozhodl pro vypravení jednoho obrovského silně střeženého konvoje. Zásoby pro přepravu posbírali Prusové po celém Slezsku, na konci června vstoupil konvoj na Moravu. Konvoj nebylo možno utajit, skládal se ze 4 000 vozů naložených vojenským materiálem a 2 500 kusů hovězího dobytka. Byl roztáhlý do délky 45 km, chránilo ho 10 870 vojáků pod velením plukovníka Wilhelma von Mosela. Nejsilnější částí doprovodu bylo jezdecktvo (1 341 mužů), zbytek doprovodu tvořilo 8 pěších praporů nováčků nebo vyléčených veteránů. Generálové Laudon a Žiškovič dostali za úkol konvoj zastavit a zničit. Generál Laudon napadl konvoj nejprve u Guntramovic, nakonec byl v bitvě poražen a konvoj nezničil, přesto byly jeho ztráty menší než pruské. Zatímco Prusové opravovali škody a organizovali konvoj, Rakušané se nedaleko Domašova n. Bystricí připravovali k novému útoku. Předvoj konvoje (250 vozů a 4 850 vojáků) nechal gen. Žiškovič projet a zahájil dělostřeleckou palbu na hlavní část konvoje, což způsobilo obrovský chaos. Přestože měli Prusové početní převahu proti Rakušanům 3:1, Rakušané statečně bojovali a poté, co na místo bitvy dorazily Laudonovy jednotky, nebylo o vítězství Rakušanů pochyb. Pruský konvoj byl rozprášen. Vítězové se zmocnili koní, dobytka i vojenského materiálu, součástí kořisti byly i 2 miliony pruských tolarů určených na výplatu žoldu vojáků. Rakušané přišli v obou srážkách o 600 mužů, Prusové o 2 000 mužů a 1 450 Prusů bylo zajato, včetně jednoho generála a 40 důstojníků. Do Olomouce dorazilo pouze 100 až 200 vozů a pruský král Fridrich II. Veliký opustil v důsledku těchto ztrát 2. července 1758 své pozice v okolí města. Na paměť uvedené události o sto let později nechalo na místě bitvy město Olomouc postavit tzv. Černý kříž. Konec 19. stol. a počátek 20. stol. byl ve znamení rozvoje průmyslu – byl postaven mlýn, lihovar, podnik na zpracování kyselek a otevřen kamenolom. Domašov byl obcí s převládajícím německým obyvatelstvem, v roce 1930 v městečku žilo 1 149 obyvatel, z toho 84 Čechů. Po roce 1945 bylo německé obyvatelstvo vysídleno do SRN, noví čeští dosídlenci původní stav obyvatel už nenaplnili. V dnešní době žije v obci 484 obyvatel.

Trasa: Smilov – Velká Střelná – Bores – Smolno – Zelený kříž Smilov – Schmeil

Ves založena 1377, 1456 uváděna jako Smylov, 1504 jako Schmeil. Je nejstarší obcí na Libavsku. K obci patřily dvě samoty – vodní mlýny Makelmühle a Schmeilmühle, stával zde také větrný mlýn, 2 pily, břidlicový lom. Od r. 1892 měl Smilov železniční zastávku na trati z Olomouce do Krnova vzdálenou 4 km od obce. Ve 30. letech 20. století byla v obci olejna, hasičský spolek, záložna, dobytkářské družstvo, zemědělský spolek a dva hostince. Škola v obci existovala od r. 1785, nová školní budova postavena v r. 1862. Kostel z 16. století byl zasvěcen sv. Janu Křtiteli. V roce 1930 měla obec 129 domů a 691 obyvatel (z toho 2 Češi). Obec zanikla po vzniku vojenského prostoru, poslední dům byl rozebrán na stavební materiál 1998. V místě, kde stával kostel, dnes stojí pomník pořízený zdejšími rodáky, jeho součástí je torzo pomníku padlým v 1. světové válce.

Velká Střelná – Groß Waltersdorf

Původně zemědělská obec se nacházela na Střelenském potoce 6 km jihozápadně od Města Libavá. Poprvé je zmiňována v r. 1203, v blízkosti obce jsou dodnes patrné valy středověké tvrze ze 13. století, která měla chránit vesnici a klášter. V obci vznikla druhá tvrz, později přestavěna na zámek. V r. 1800 zchátral natolik, že byl zbořen. Od 16. století se v okolí obce těžila břidlice – největší ložisko v Jeseníkách. Škola byla v obci od r. 1707. Ve 30. letech 20. století byla v obci pošta, četnická stanice, sídlo velkostatku, průmyslové podniky (výroba dřevěného uhlí aj.), dva mlýny, zemědělské družstvo, dva lékaři, záložna, nemocenská pokladna, konzum, mnoho spolků, dělnický dům atd. Obyvatelstvo bylo převážně německé národnosti, v r. 1930 žilo v obci ve 293 domech 1927 obyvatel, z toho 1890 Němců. V roce 1941 mělo zde trvalý pobyt 2001 obyvatel. Ve 30. letech 20. století vítězí ve volbách SdP a v roce 1938 byla vesnice začleněna do Sudet. Během roku 1946 byli obyvatelé německé národnosti odsunuti do Německa a bylo rozhodnuto začlenit obec do vojenského prostoru a vysídlit veškeré civilní obyvatelstvo. Velká Střelná je známá tím, že se na jejím území nachází největší střelnice v rámci vojenského prostoru. V její blízkosti najdeme bývalý hluboký břidlicový důl. Ze zástavby vesnice se dochovaly zbytky někdejšího kostela, vedle ruin kostela byl v roce 2003 postaven pomník připomínající zaniklou obec.

Bores

Jihozápadně od Velké Střelné stojí u silnice do bývalé obce Jestřabí lovecký zámek Bores, postavený v 2. polovině 19. století. Díky zájmu

armády se tato stavba zachovala jako jediná z celé bývalé obce Velká Střelná. Zámek je veřejnosti běžně nepřístupný. Říkalo se mu také Čepičkova vila podle generála Alexeje Čepičky, zetě prezidenta Klementa Gottwalda. Alexej Čepička (1910 – 1990) byl v letech 1950 – 1956 ministrem národní obrany a údajně v zámku pobýval během vojenského cvičení. Zámek byl původně majetkem olomouckého arcibiskupa.

Smolno

Před Zeleným křížem se nachází bývalá osada Smolno, kde byli pohřbíváni sebevrazi a zločinci z celé střední Moravy. A nyní je tady hustý les. Zločinci a sebevrazi totiž ztráceli smrtí nejen svá jména, ale i svou víru. Neměli ani náhrobek, zbyly jen zápisy ve smolných knihách. Osada Smolno zanikla po roce 1406. Smolné knihy (úřední akta), které se vedly od 14. do 18. století. Obsahovaly záznamy výpovědí obviněných osob, jež byly vyslýchány tzv. útrpným právem (tělesným mučením). V místě bývalé osady Smolno tak vznikl celý hřbitov sebevrahů a zločinců bez náhrobků a bez křížů. Tito mrtví nesměli být podle pověsti pochováni v obci ani v jejím okolí, neboť hrozil Boží trest (sucho, povodeň, morová nákaza ...). Během třicetileté války v roce 1642 vypálila jedna skupina švédských žoldáků Velký Újezd u Olomouce a rozložili se táborem právě na Smolnu. S sebou si přivezli i víno až kdesi z Rakous a to si pečlivě uložili k vychlazení do země. Ovšem měli smůlu, protože při nájezdu císařských vojsk byl jejich tábor dobyt a Švédové pobiti či zajati. V 50. letech minulého století přišla velká vichřice, která v těch místech vyvrátila celý les i s kořeny. Lesní dělníci, kteří polom zpracovávali, objevili ve vyvrácených kořenech kromě lidských kostí i několik zachovaných soudků, byly těžké, plné, ale nic z nich neteklo. Rozbili jeden z nich, a co vidí ... víno jako rosol, které se dalo krájet. Ochutnali a pocítili omamnou chuť a sílu, která z vína ani po staletí nevyprchala. Ještě dlouho si pak velkoujezdští drvaři při svačině přikrajovali ke chlebu i víno.

Zelený kříž – Grünen Kreuz

Najdeme u silnice z Kozlova na Potštát, tento pochází z roku 1998, ale místo se tak jmenuje už dávno. Byvala zde fořtovna a hájenka na samotě. 25. 8. 2001 došlo u Zeleného kříže k tragické události, při které přišel o život Zdeněk Deml z Luboměře, mechanizátor ZD Spálov. Další dvě osoby byly těžce zraněny, příčinou tragédie byl mikropsánek řidiče osobního auta.

Poté, co jsme se rozloučili s Ing. M. Valovičem a poděkovali mu za velmi zajímavý výklad, spěchala mužská část výletníků domů

k televizorům, protože své životní finále hrála na French Open naše tenistka Lucie Šafářová. Rovněž chci poděkovat panu M. Richterovi za zorganizování tohoto zájezdu a za možnost navštívit VP Libavá.

Seznam použité literatury

1. Adolf Losert: Stará Voda (kronika obce Stará Voda), Olomouc 2013
2. Sborník autorů: Poutní místo Stará Voda (Olomouc 1997)
3. Jana Krejčová: Poutě do Staré Vody u Libavé (Olomouc 2003)
4. Andrej Romaňák a kol.: Olomouc – Domašov 1758, Pasek 1998
5. www.akcebilykamen.cz
6. www.libavsko.eu
7. Josef Malý: Vlastivěda Moravská, II. Místopis, Libavský okres (Brno 1931)

ŽIVOT VOJENSKÝ

Rudolf Mík

STROJOPIS

Ant. Ondřej, VII. 1986

Redakce: Vážení čtenáři Oderských vrchů. Volné pokračování „Školní kroniky“ na půl roku opustíme a teď v jarních měsících vzpomeneme na dobu válečnou. V archivu jsme objevili „Život vojenský“, který zachycuje vzpomínky a prožitky z I. světové války luboměřského písmáka a kronikáře Rudolfa Míka a zveřejňujeme je proto, aby lidé i v dnešní hektické době nezapomněli...

Píši zde v tomto sešitu o svém vojenském životu, který jsem prodělával v letech svého mládí od r. 1913 do r. 1920.

Píši zde všechno pravdivě a to tak, jak jsem ve skutečnosti všechno prožil. Byl by to velký nesmysl ode mne napsati pro budoucnost kus lžiny na papír.

Mnoho mužských i z naší obce zakusilo v době války mnoho různých trampot a různých dějů. Nikomu ale nenapadne něco napsati, aby budoucí věděli, jaký měla první světová válka průběh dle očitých svědků. Mnohý bývalý voják sem tam něco řekne, co ve válce viděl a zakusil. Válečné vyprávění dnes není vzácné, jak tomu bylo kdysi a to proto, poněvadž skoro všichni zdraví mužci byli za války narukováni.

Skoro každý toho okusil. Každý, kdo co zakusil, drží si to pro sebe. Až přestane dýchat, vezme si veškeré své paměti s sebou do hrobu.

Musím též podotknouti, že hodnostáři církevní i buržoazní jsou rádi, když ta jejich žebračí lůza ani válku nevzpomíná, poněvadž vědí, že měli a mají na ní velký svůj podíl. Připomínají raději lidu zázraky s přechodem vojska přes Rudé moře.

V Luboměři, v aprílu 1952. R. Mík.

Hrozná poznámka!

V roku 1914 byl můj otec Rudolf Mík, bratr Josef a já vyhnáni do války světové.

Byli jsme od těch apoštolských hňupů, kteří se ohání Kristem, určení na zastřelení. Proč?

Vyhnali nás tam, kde mezi střelbou tancovala smrt se svou kosou. Kdyby bylo co jísti, jistě by nás ti apoštolští hňupové o naše životy připravili. Hlad ve státě udělal válce konec a tím bylo mnoho životů zachráněno.

- - - - -

Nikdy jsem neměl radost z vojákování jako mnozí moji kamarádi. Byl jsem si již před vojanštinou vědom toho, že vojákování jest hnusné lidské řemeslo. Příčí se nauce náboženské, civilizační i kulturní.

Voják není nic jiného než uniformovaný lidovrah. Dopouští se největších zlořádů proti lidskosti, jaké na zeměkouli jen existují. O tom všem má lidstvo dnešní doby ty nejlepší zkušenosti. Proto měl jsem funusní náladu, když jsem byl v r. 1913 v Hranicích na jaře u odvodu. Nenosil jsem jako rekrut voničky okolo klobouku v neděli do kostela z hrdosti, aby mě lidé viděli, že jsem odveden. Ani jsem nikde radostí nehalekal, jak tomu bylo zvykem. Chodil jsem pěkně v klidu, myslel jsem si v tichosti své.

Přišel podzim den 8. září, museli jsme na vojnu. Zde na Spálovsku bylo v módě v neděli před rukováním jíti ke sv. zpovědi. Ukázati v kostele řádného katolíka, který dovede též cvičiti se zbraní v ruce. Můj ročník u této pobožnosti nebyl, poněvadž jsme nebyli touto idejí úplně zfanatizováni.

Povozem jsme jeli do Jakubčovic k vlaku. Já jsem jel vlakem do Olomouce s předvolacím lístkem k 54. pěšímu pluku k 10. setnině. V noci

jsme se tloukli po Olomouci a ráno jsme mazali s kufříky v rukou na náměstí mezi kasárny, kde staří vojáci již stáli a dle adres nás chytali a do kasáren uváděli.

Mne uvedl voják do kasárny Jezuitské, do II. poschodí. Až se nás hlouček sešel, představil se nám šikovatel Jakub Štos. Dali před nás hromadu mundurů vojenského a Štos zvolal: Vyslechte ty vaše civilní hadry a oblečte šaty! Hleděli jsme na ten pošpiněný vojenský oděv, který měl zelené vyložení. Chtěj nechtěj, každý vybíral, aby to na těle trochu pasovalo. Jakmile se to obleklo, z každého byl žoldněř hotov. Dostali jsme též hned najísti. Jídlo bylo dobré. Následovně započala execírka do nástupu, v pochodování a vzdávání cti, čili pocty. Večerami byla škola, skládání oděvů a postele, jmenování nadřízených a součástek pušky, vybavení torny a tak dále.

Napřed nás cvičili v kasárnách. Až jsme ze slepoty prohlédli, vyvedli nás na cvičák na Emvelopu. Důstojník byl u nás jeden, praporčík Oskar Futter; četař Jos. Kleiber z Bělolína; kaprál Foltas z Hranic a freiter Meitner (žid). Všichni byli dosti solidní. Vojáci národnosti české byli zvlášť ve světnici a Němci také zvlášť.

Žoldu bylo 6 kr. na den. Tak nám pomalu tu kázeň vojenskou do hlav vtloukali a nás cvičili a honili, až nás těmi vojáky udělali. Na den Všech svatých v r. 1913 jsme před divizionářem Sigmundem Švertnerem přísahali věrnost císaři pánu Františku Josefovi I., že budeme statečně bojovati a rozkazu poslouchat. K tomu nám měl pomáhat Bůh a všichni svatí.

V kasárni Jezuitské, kde jsme bydleli, bylo veselo. Viděli jsme z oken na město. Po 5. hodině mohli jsme jít na vycházku do parku nebo do města.

Vyšší důstojníci se před Vánocemi k nám neukázali. Ti měli dovolenou. Chodil k nám jen praporčík. Po Vánocích se ukázal p. oberleutnant von Ulman, který neuměl ani česky a p. hauptman Borč, který česky uměl. Plukovník byl Josef Hrozný a brigádníkem generál Smékal.

Označení hodností bylo na límcích hvězdičkami. Gefreiter na každé straně límce po jedné hvězdičce. Kaprál po dvou a na bajonetu portupé. Cuksführer (četař) po třech hvězdičkách a portupé. Šikovatel po třech hvězdičkách na obloženém límci žlutou páskou a šavli. Důstojníci:

Praporčík hvězdu a obložení límce.

Leutnant hvězdu bez obložení límce.

Oberleutnant dvě hvězdy, hejtman 3 hvězdy. Major zlatou hvězdou a stříbrné obložení, Oberstleutnant dvě hvězdy a stříbrné obložení, Oberst 3 hvězdy a obložení. Generál leutnant zlatý límec a jednu stříbrnou hvězdou. Divisionér zlatý límec a 2 stříbrné hvězdy. Korpskomandant zlatý límec a 3 stříbrné hvězdy. Feldzeugmeister dubovou ratolest.

Divisní velitel býval v Olomouci. Sborový velitel v Krakově. Armádní ve Vídni. Tak tomu bylo v době až do r. 1919 za doby císaře.

Musím též připomenouti, že jsme měli občas i povinnou kostelní návštěvu a to vždy celá kompanie. Na Velikonoce musel každý voják ř. k. přikleknout ku sv. zpovědi vojenskému kurátu v kostele P. Marie Sněžné. Jakmile jsme ku sv. zpovědi do kostela vešli, důstojník, který měl nad námi dohled, dvéře do kostela za námi zavřel a pustil ven jen toho, kdo zpověď již vykonal. Někteří se ale přece schovali a ku zpovědnici nepřiklekli. Byli to většinou chlapíci od Prostějova.

Národnostních šarvátek mezi námi nebylo, ačkoliv byla mezi námi polovička Němců. Důstojníci, i Češi, přikloňovali se většinou k německým. Mezi českými uvědomělými vojáky ozývala se různá hesla s nenápadným výkřikem jako: My chceme ...publiku! Takový duch se ozýval mezi českými vlastenci v kasárnách olomouckých před výbuchem války roku 1914.

První výcviky jsme odbývali na cvičáku Emvelopě. Později na Salcergutě a Neřetinském. V Olomouci býval vojenský život veselý. Byli tam uláni, dragouni, landvěři, infanterie, dělostřelci a jiné branže.

Před výbuchem světové války dosazení byli mezi nás vojáci od německého pluku Deutschmeisterů z Vídně. To byla již předzvěst války a nedůvěra českým vojákům, poněvadž rusofilství bylo u Čechů na obzoru. O slavnosti Božího těla kráčeli jsme jako čestná rota při civilním průvodu a stříleli jsme z pušek salvy.

- - - - -

Dne 28. června 1914 byl zavražděn v Sarajevu následovník trůnu Ferdinand se svou chotí. Všude nastal smutek. Zábavy byly zakázány. Nastalo divné ovzduší v celé Říši, neb se předvíдалo, že k válce jistě dojde. Mezi námi vojáky nastaly různé debaty. Výcházky z kasáren do města byly vojsku zakázány. Žňové dovolené byly zaraženy.

V červenci se započali bouřiti dělníci v Mor. Ostravě. Jeli jsme do Mariánských Hor brániti kapitalisty před rozzuřeným dělnictvem. Dokud jsme byli v Mar. Horách, vypovědělo Rakousko Srbsku válku. Museli

jsme zvolati hurá proti Srbsku. Bylo to právě večer o 10. hodině. Ráno jsme odjeli do Olomouce a chystali se do válečné nálady. Obdrželi jsme nový hnědý oděv a nabroušené bajonety se zakaleným leskem.

Ku tažení proti Srbsku náš pluk č. 54 přidělen nebyl. Čekali jsme, jak to dopadne s Ruskem. Každý večer se konal na ulicích města Olomouce nějaký tábor lidu, který se ubíral se zpěvem a křikem proti Srbsku od náměstí k nádraží. Byly to houfy Němců olomouckých, nadšených pro válku proti slovanským národům. My, vojáci, jsme se z oken kasárny Jezuitské na ty zuřivce dívali. Z kasárny jsme vyjít nesměli. Bylo pozorovati, že Češi na ně mlčky pohlíželi a pěsti potichu zatínají. Jednou se utvořil na ulici i dav Čechů, kteří se ubírali v tichosti od náměstí k nádraží za zpěvu písně Kde domov můj. Zde bylo pozorovati rozdíl nadšení mezi lidem českým a německým v Olomouci. Tak tomu bylo i jinde.

Bylo nám důstojníkem poručíkem Oskarem Futterem oznámeno, že naši kamarádi bojují na jihu již se Srbskem; želíme toho, že jim nejdeme na pomoc.

Pojedeme co nejdříve na hranice Ruska. Dne 2. srpna 1914 o 5 hodinách ráno hnuli jsme se z kasáren na náměstí před kasárna proti kasárně Špitálské. Tam jsme se seřadili. Ze Špitálské kasárny donesli plukovní prapor a hudba hrála dojemnou melodii Zum Geboth (K modlitbě). Mnozí vojáci při tom slzeli. Potom jsme za pochodů vojenské hudby odmaštrovali na nádraží. Civilí nám mávali šátky z oken na rozloučenou co s Bohem.

U nádraží jsme ještě dlouho seděli a čekali na sestavený vlak k odjezdu na ruskou hranici do Osvěčína.

Dojeli jsme do Osvěčína, tam nás ubytovali v dřevěných barácích mezi městem a nádražím u řeky Sanu. V Osvěčíně k nám dojeli záložníci. Mohli jsme se po městě volně procházeti. V městě byli již uniformovaní polští dobrovolníci proti Rusku.

Koupali jsme se v řece a obdivovali se židům v městě a velkým vybaveným putikám. V Osvěčíně sešlo se nás v hospodě na náměstí mnoho známých ze Spálova: Emil Peprný, Tomáš Zelc, Josef Klevar, Kliment Klevar, Alois Knopp a jiní.

U Osvěčína měli jsme též vojenské cvičení a mši svatou v kostele. Plukovník Rada nám dělal proslov, že války se báti nemáme. Pro každého prý kulka ulita není. Byli jsme též za Osvěčínem ve vsi Brožkovicích. Tam jsme kopali zákopy, abychom měli nějaké

zaměstnání. Lidé tam bydleli v dřevěných baštách proutím opletených. Lidé tam byli též válkou dostrašení.

Dne 10. srpna nasedali jsme do vlaku a jeli jsme do Rozvadova. Za Rozvadovem byla nedaleko hranice mezi Ruskem a Haličí. Byli tam již naši uláni, kteří měli potyčky již s ruskou stráží. Měli již ulovenou kozáckou šavli a čepici.

Mezi Rozvadovem a státní hranicí bylo několik domků, ze kterých museli se lidé vystěhovat. Domky nechal náš hejtman Borč zbořiti, aby nebyly v cestě při střelbě na nepřítel. Lidé se stěhovali z těchto domků s pláčem. Jedna ženská si žalem lehla na železniční kolej a nechala se vlakem přejeti.

Naše první četa s oberleutnantem Ulmanem obdržela rozkaz vtrhnouti za hranice. Přešli jsme ruskou hranici a šlapali do nitra Ruska, ačkoliv jsme tam neměli co hledat. Hledali jsme tam výprask, kterého jsme se též dožili.

Šli jsme vpřed většinou močálovitým lesem. Mezi lesem byl rybník a u něho hájovna a nedaleko pila. U hájovny spatřili naši 3 Kozáky, na které spustili palbu. První výstřely po nepříteli byly vzácností. Každý si chtěl vystřelit. Kozáci zmizeli v lese. Naše kulky se jich nechytily. Po vyjití z lesa přišli jsme k velké dědině právě v neděli odpoledne, když šli lidé z kostela. Lidé se na nás dívali. Na vojenský odpor jsme nenarazili. Dědinu jsme prošli a za humny udělali jsme si zákopy. Část našich vojáků zůstala na stráž v zákopech a část šla do vesnice za živobytím. Ženské nechtěly za mléko ani peněz, dávaly nám to ze strachu zdarma.

Dokud jsme byli v dědině, strhl se boj. Kamarádi bránili přístup Kozáků k vesnici střelbou ze zákopů. Když jsme uslyšeli střelbu, běželi jsme ihned do zákopů kamarádům na pomoc. Když jsme do zákopů přišli, byli Kozáci již pryč. Od této doby nastal již neklid. V noci se Kozáci opět přiblížili k zákopům. Bylo slyšet koně frkati, jak Kozáci před zákopy rajtují. Byli jsme v zákopech moc ospalí.

Na druhý den dorazila k nám škadrona vídeňských dragounů, se kterými jsme šli na výzvědy vpřed, do městečka Krasnik. Úkol náš byl, tak daleko do vnitrozemí Ruska jít, až narazíme na větší odpor nepřítel. Šli jsme lesem a polem asi 2 hodiny. Došli jsme před údolí, které vedlo ku Krasniku. Napříč vedla silnice, na které jsme spatřili první tři ruské Kozáky. Jeden z nich měl lancu. Zároveň spatřili nás. Dívali se na nás a my na ně. Střílet jsme na sebe nestříleli, poněvadž to bylo dost daleko. Trochu nás pozorovali a potom zmizeli směrem k údolí. Šli jsme dále, až jsme uviděli na druhé straně rajtovati do lesa spoustu ruské kavalerie. Najednou započali jednotliví jezdci rajtovat proti nám.

Započali jsme proti nim střílet a tu jsme uviděli, že někteří koně běhali již bez jezdců. Najednou spustili palbu z lesů na nás. Leželi jsme v bobu. Kulky nám okolo hlavy jen pískaly. Naši dragouni zůstali v lese za námi, pozorující co bude dále.

Když jejich palba utichla, doporučil náš velitel Ulman cestu zpět. Přestali jsme střílet a sehnutí utíkali zpět do lesa, kde si na nás Kozáci netroufali. Raněn ani mrtev nebyl z nás nikdo. Sotva jsme asi tisíc kroků zpět do lesa vběhli, již se Kozáci ukázali v místech, ze kterých jsme po nich stříleli. Byl to náš první boj. Bylo to dne 16. srpna 1914.

Dragouni zůstali kdesi v bok, čekající posilu, aby mohli zaútočiti na objeveného nepřítele. (Nepřítelem jsme byli vlastně my; neměli jsme za hranicemi co dělati.)

Pochodovali jsme ve strachu zpět, zdali nám nepadnou Kozáci do zad. Šel jsem vzadu poslední s poraněným záložníkem na ruce, který si prořízl žíly na bajonetu před ním jdoucího vojáka, když jsme šli lesem a rukama si větve před očima ohýbali.

Když jsem šel poslední, měl jsem strachu dost. Šli jsme dlouho písčovou plání. Kopali jsme se jako v soli. Sem tam stál zakrslý sosnový strom. Dorazili jsme do vesnice, ve které jsme již jednou byli, a v ní přenocovali. V Krasniku byli již Rusové. Sem tam bylo viděti raněného koně pokulhávati, který se vracel s jezdcem z hlídky. Zde bylo již viděti, že dva soupeřové stojí proti sobě a nejsou již od sebe daleko. Též jsme již z okolností viděli, že v nejkratší době dojde k vraždám nevinného lidu, ku kterýmžto vraždám váleční spekulanti lid z vnitrozemí proti sobě ženou.

Dne 16. VIII. 1914 jsme viděli, že nad městečkem Krasnik letělo naše letadlo. Rusové spustili na letadlo palbu z pušek a jednu ránu z děla. Letadlu neuškodili.

Dne 17. VIII. 1914 vyrazili jsme ráno z vesnice zpět hledat náš pěší pluk č. 54. Šli jsme asi do 9. hod. dopoledne, kdy jsme uviděli, že postupuje polem v řetězové formaci na město Krasnik proti nám. Narazili jsme na kompanii hejtmana Mareše, který nám sdělil, že mysleli, že jsme Rusové a chtěli na nás střílet. V řetězu postupujících byl ze Spálova Emil Peprný, se kterým jsem narychlo několik slov mluvil.

My jsme byli zařazení do zálohy. Ubírali jsme se s nadporučíkem Ulmanem pomalu zpět a byli jsme zvědaví, jak daleko bez odporu ku Krasniku dojdou. Netrvalo dlouho a kuličky již pískaly. Rusové spustili palbu z pušek a děl takovou, že první řada našich postupujících ihned

prořídla. Byli jsme ihned posláni vpřed do toho pekla našim k posile. Mnoho jsme tam nepořídili. Mnoho bylo již raněných a mrtvých. Rusové stříleli z krytů, kterých viděti nebylo.

Někteří naši vojáci útočili až k samému Krasniku. Viděl jsem je tam ležeti mrtvé u samých budov, když jsme přišli co zajatci do Krasniku. Došli daleko. Posilu neobdrželi, proto se museli nechat od Rusů postřílet.

Náš terén pro postup byl pro nepřítele velmi příznivý. Byl z nepřítelovy strany otevřený s malým sklonem k nepříteli. Boj trval až do večera, kdy naši dělostřelci umkli a zbytku našim vojákům dán rozkaz couvnouti.

Vzpomínám záložníka Hajsika, který nepřítele ještě ani neviděl a již ležel a naříkal, že jest do obou ruk raněný. Vedle mne postupoval můj kamarád Králík Ant. ze Zbrašova u Hranic. Sotva jsme si kryt špálou trochu vyhrabali, dán byl rozkaz jíti vpřed. Při tomto postupu a střelbě proti nám prostřelena mi byla blůza a košile na boku těla. Druhá kulička mi vběhla do torny a uvízla v podrážce rezervních stěVIC.

Doběhli jsme vpřed až do silničního příkopu, kde jsme si odpočinuli. Z příkopu jsme stříleli. Patrony jsme si brali od mrtvých vojáků, kteří při postupu padli.

Netrvalo dlouho a zpět utíkal kaprál Skopal z Daskabátu raněn do nohy, se kterým jsem se znal z Bildungškoly. Asi 40 kroků vpravo od nás klečel na strnisku náš oberleutnant Ulman a pozoroval neohroženě dalekohledem nepřítele na druhé straně za městečkem Krasnikem. Vedle něho byl hejtman Finys od II. baťáku. Oba si počínali, jako kdyby byli na exerciráku v Olomouci. Netrvalo dlouho a hejtman Finys byl raněn do břicha. Ob. Ulman dával rozkaz raněného hejtmána odnésti dozadu. Z nás se nikdo nehnul. Ulman dal nám též rozkaz, abychom šli, a sice já se svým švarmem, chrániti naše dělostřelce před kozáckým útokem z boku. Kuličky velmi pískaly okolo hlavy. Proto jsme rozkaz neposlechli a ze silničního příkopu se nehnuli. Potom přišla jakási pomoc a dán byl rozkaz k útoku vpřed. Musel jsem z krytu vpřed a zůstal jsem pod mezí kaditi.

Potom jsem ještě několik kroků mazal vpřed a zůstal jsem u meze čapěti. Záložník Komínek praví: Zůstaň ležet, vyser se na kajsera. Seberou nás Rusové, čas pobudem v Rusku a mezitím bude po válce. Ta slova se mi líbila. Tu běží zpět jakýsi podplukovník se šavlí v ruce, který před chvílkou hnal vojáky k útoku vpřed. Utíká a volá: Alles zurück! Já jsem zaběhl kousek zpět až do příkopu, odkud jsem před chvílí

vyběhl a odtud jsem se nehnul. Kulky pořád z ruské strany pískaly. Vedle mne ležel raněný do plic, aktivní voják od II. bat. Rauer, rodák z Olomouce. Krev mu při dýchání z prsou jen chrstala. Po poli leželo mrtvých našich vojáků.

Z naší strany střelba umlkla a zanedlouho se hnali Rusové vpřed. Jak jsem uviděl, že Rusové se blíží, odházet jsem před sebou vystřílené patrony, odložil pušku, natřel jsem si krví souseda Rauera ruku a lehl jako mrtvý.

Z a j e t í. Rusové přišli, šťourli do mne kolbou od pušky, zda žiji. Já jsem procitl, kázali všechno odložit a stoupati pod dozorem vojáka do Krasnika.

Byli to vojáci většinou národnosti polské, poněvadž jim bylo dosti rozuměti. Bylo mi líto mých věcí: kožená služební vojenská knížka, nůž, šrajtofle s penězi, torna s cvíbakem a masovou konzervou, řemen, střevíce, mantl. I pušku jsem nerad opouštěl. Všechno jsem musel na poli u silničního příkopu nechat ležeti a jako bezbranný voják rakouský pod doprovodem ruských vojáků do zajetí klusat. Šli jsme asi 5 minut, přišli jsme na ruský vojenský hilfplatz, kde vojenský lékař ošetřoval raněné. Lékař se na mne podíval a řekl vojákovi, že raněn nejsem, třebaže mám ruku od krve. Šli jsme ještě pár kroků a byli jsme v městečku Krasniku.

Zavedli nás do jedné budovy a pozavírali nás do katalašek. Bylo nás v mé kupě asi 10 mužů. Byli jsme tak vysílení, že jsme spali na podlaze jako mrtví.

Ráno dne 18. VIII. 1914 postavili nás do řady venku před budovu. Bylo nás 120 zajatců, vesměs od našeho pluku olomouckého č. 54. Ruské vojsko stálo před budovou vedle nás. Přišel ruský generál, důstojník dal mu hlášení a všichni vojáci generála rázně pozdravili. Generál si vojáky a zajatce prohlídl. Ruku měl uvázanou na bílém šátku. Byl prý též raněn.

Dali jsme se na pochod po silnici k městu Lublinu. Za námi jelo několik vozů s raněnými. Mezi nimi můj známý od voj. hudby Machálka z Kopřivnice, důstojník obl. von Ulman a leutnant Köln. Na vozech byly též naše věci, které nám byly odebrány. Doprovázela nás ruská pěchota. Jeden z vojáků uměl německy. Sem tam nepozorovaně k nám promluvil. Vojáci ruští měli též zakázáno s námi mluvit, ačkoliv jsme byli Češi.

Šli jsme utmácení pěšky při velkém vedru. Šli jsme celý den, k večeru jsme dorazili k jedné větší vesnici. Cestou jsme potkávali ruskou pěchotu, která pochodovala od města Lublinu k frontě na městečko Krasnik. Byla na ně hrozná podívaná, když měli všichni pušky s bodáky na ramenou. V té vesnici, ku které jsme dorazili, bylo plno ruského vojska, jak pěchoty, tak i Kozáků. Ubytovali nás ve stodole, ve které jsme přenocovali. Dostali jsme tam i pojísti. Vojáci, kteří nás doprovázeli, předali nás Kozákům. Kozáci byli na pohled strašní vojáci, ale dosti dobří.

Dokud jsme menážovali, navštívil nás kapelník vojenské ruské hudby, který pocházel z Moravy. Velice nás těšil, že v Rusku se budeme mít dobře. Cestou do města Lublina viděli jsme vojáky kopati zákopy.

Dne 19. srpna 1914 odpoledne dorazili jsme s doprovodem Kozáků do Lublina. Všude stály davy lidu a chtěly nás viděti. Kozáci museli knouto lid rozháněti, abychom mohli městem projíti. Měšťané, když nás viděli, hned viděli, že jsme lidé kulturní. Čistě umytí, oholení a v čistém vojenském obleku, znajíce mluvit česky, německy a dorozuměti se s Poláky i Rusy.

Až nás po Lublině povodili a vojákům bojovnou chuť tím udělali, zavedli nás k ubytování za město do patrové ohrazené školy. Jídla jsme měli dost. Civilisté (intelligence) nosili nám vuřt a žemle. Všichni mluvili polsky. Bylo jim dobře rozuměti. V té budově byli též internováni příslušníci rakouští. Měli jsme naději, že nás naše armáda, která ležela za Krasnikem, ještě osvobodí. Byli jsme tam vesměs Moravané z olomouckého a hranického kraje. Sešel jsem se tam též se záložníkem od mého pluku č. 54 Karlem Pótčem z Partutovic. Kamarádili jsme spolu až do podzimu 1915, kdy jsem odjel do Sedmipalatinška.

Dne 21. srpna 1914 dívali jsme se z oken školy na zatmění slunka. Tentýž den večer odvedli nás na nádraží. Tam nás dojalo houkání ruských lokomotiv. Čistého místa tam nebylo, všude od vojáků samý výkal. Po nekonečném čekání nasedli jsme do vagonů a jeli do Smolenska. Tam jsme museli vysedati a vedli nás do velkého domu. Leželi jsme tam v chodbách na cementových dlažbách. Spát jsme nemohli pro velkou zimu noční.

Skoro ráno nás zavedli na nádraží, nasedli jsme do vagonů a jeli k městu Minsku. Dráha byla tam čtyřkolejná. Potkávali jsme vlak za vlakem s vojskem a dělama, kteří spěchali na frontu. V Minsku jsme si všimli pěkné nádražní budovy. Všude čistota a v oknech zelené stromky ve velkých čepaních. Když jsme potkávali ruská vojska, tu mnozí nám hrozili pěstí, ale většina se k nám chovala vlídně. Na nádražích nám

dávali chleba. Rádi by s námi hovořili, ale měli to zakázáno. Důstojníci odháněli od nás vojáky, abychom jim neodebrali válečnou náladu.

Z Minsku jsme jeli dráhou k Moskvě. Od ruského velitele našeho transportu dostával každý z nás denně vyplacených 22 kopějek na obživu. Na každém nádraží stála jarmarečních bud celá řada, ve kterých bylo na prodej k jídlu různých věcí jako vuřt, pečené kačeny, ryby, cukr, čaj, žemle, pirohy atd. Na každém nádraží při zastávce mohli jsme z vagonů vystoupit a k jídlu si něco koupit. Všechno bylo velmi laciné. Na každém nádraží byla zdarma horká voda k dostání, aby si při jíždě mohl každý udělat čaj. Voda se vařila ve velkých kotlech, tak zvaných kypjatok.

Každý druhý den dostali jsme při jíždě vlakem na nádražních jídelnách oběd: polívku, maso a maštěnou kaši, buďto pohanku nebo proso. Mísy a lžice byly v jídelnách dřevěné, pěkně malované. Všude s námi přátelsky jednali a rádi s námi hovořili. Viděli, že mezi námi a lidem vesnickým v Rusku jest velký kulturní rozdíl. Jízdou jsme si prohlíželi ruský kraj a vzpomínali, že těmiže místy táhl kdysi (1812) francouzský císař Napoleon se svou armádou na Moskvu.

(pokračování příště)

Počasí v oblasti Oderských vrchů v roce 2015

Ing. Josef Vlček, Heltínov 2

Nový rok přinesl mírnou zimu. Sníh, který napadl koncem předešlého roku po Vánocích, se udržel do 10. ledna, kdy přišla výrazná obleva. Potom až do 23. ledna panovala jen slabá zima s malou (nebo žádnou) sněhovou pokrývkou a často převažoval inverzní ráz počasí. Teprve výraznější studená fronta následujícího dne přinesla sněžení a slabé mrazy, jež vydržely do konce měsíce. Dodejme, že 10. ledna padaly v rámci ČR teplotní rekordy (až + 16 °C, u nás + 8 °C).

První únorová dekáda se vyznačovala skutečným zimním počasím. Po vydatném sněžení 9. února leželo u nás okolo 30 cm sněhu. Sněhová pokrývka vydržela až do konce měsíce, ačkoliv skoro každý den se o několik centimetrů zmenšovala. Ranní mrazy ovšem zpomalovaly průběh tání, avšak nastupující jaro se již nedalo zastavit. Koncem února a na začátku

března jsme pozorovali, jak se ze svých zimovišť začali vracet i mnozí tažní ptáci.

V březnu již převažoval jarní ráz počasí, ačkoliv mezi 11. až 15. březnem se vyskytla krátká zimní epizoda. Sníh se však už trvale neudržel a záhy roztál. 30. března se od západu na východ přehnala okolo poledne první jarní bouřka s vydatným lijákem. Ještě i poslední březnový den přinesl bouřlivé a divoké počasí. Ráno začalo intenzivně sněžit. Po celé dopoledne padal mokrý sníh a společně se silným západním větrem způsobil na dopravních komunikacích četné problémy. Odpoledne sněžení přešlo v déšť, takže sníh rychle tál. Navíc přišla bouřka od západu poměrně intenzivní bouřka, provázená četnými blesky a lijákem.

Na den 1. dubna připadla letos v souvislosti s blížícími se velikonočními svátky Škaredá středa. Dopoledne ještě slabě

sněžilo a stále vál silný západní vítr. V údolí se silně rozvodnila řeka Odra, jež v okolí Suchdolu zaplavila louky podél silnice vedoucí do Kunína a Nového Jičína. Nezvykle chladný ráz počasí vydržel až do 6. dubna, tedy včetně velikonočních svátků. Ještě 6. dubna (Velikonoční pondělí) navečer ležely na dvoře 4 cm sněhu! Naplnila se tak známá pranostika "Zelené Vánoce, bílé Velikonoce", takže skutečná zima skončila až o Velikonocích. Koneckonců tyto povětrnostní situace, při kterých o vánočních svátcích máme oblevu, nebo zcela sních chybí a následně pak o Velikonocích dojde k nečekanému ochlazení, se vracely v nedávné minulosti velmi často. Říká se, že skutečné jaro nastává tehdy, až přiletí vlaštovky, jež k nám zavítají obvykle okolo 20. dubna. V tomto roce 2015 se vlaštovky objevily 22. dubna.

Po suchém dubnu přinesl sice květen očekávaný déšť, a pokud se týká množství srážek, byl jejich měsíční úhrn mírně nad normálem. Bohužel ale musíme konstatovat, že v roce 2015 se jednalo o jediný měsíc (!) v období vegetace, kdy jsme zaznamenali dostatek deště (oproti dlouhodobému průměru 71 mm napršelo 87,6 mm srážek). Přitom vláhvový příděl byl rozvržen vcelku rovnoměrně v průběhu sledovaného kalendářního měsíce.

V červnu ovšem přšlo již výrazně méně (oproti normální hodnotě 88 mm pouze 58,9 mm), a poněvadž se v tomto období vyskytlo již několik tropických dnů (zejména v 1. polovině měsíce), začal být stále intenzivněji pociťován nedostatek vláhy. Tzv. "medardovský monzun" do značné míry utlumily převážně severní nebo východní větry, vanoucí po převážnou část měsíce června. Někteří odborníci přisuzují tento jev vlivu klimatického fenoménu nazývaného "El Niño" (česky Ježíšek), který se údajně v tomto roce projevil po celém světě extrémním počasím.

Oba hlavní letní měsíce, červenec a srpen, se nesly ve znamení neustávajících velkých veder. Přšlo jen zřídka kdy a velmi málo. Vždyť nejdeštěvější měsíc v roce - červenec - přinesl sotva třetinové množství srážek oproti normálu. Podle pozorování českých meteorologů se letošní červenec stal pátým nejsušším a třetím nejteplejším s průměrnou teplotou

20,2 °C za posledních 55 let!!! Pouze v červenci jsem napočítal v našem kraji 15 letních a tropických dnů, tedy dnů s teplotou vyšší než 25 °C. Jediným dnem, kdy v krátké době spadlo více deště, se stal 8. červenec (prakticky celou Českou republiku tehdy zasáhla série silných bouřek). Srpen byl u nás ještě teplejší než-li červenec, vezmeme-li v potaz celkový počet letních i tropických dnů (celkově zaznamenáno 18). V průběhu srpna sice napršelo 70,6 mm srážek, což bylo oproti obvyklému normálu zhruba o 12 mm méně, avšak vzhledem k extrémně vysokým teplotám vzduchu bylo i toto množství vláhy nedostatečné. O nepříznivých dopadech delšího období sucha se zmíním ještě dále.

Ani září nikterak nevytěžilo celkově neutěšenou srážkovou bilanci v našem kraji (potažmo pak v celé střední Evropě), neboť napršelo necelé poloviční množství vody, jež odpovídá normální hodnotě. Ještě i v září se vyskytly 2 dny s nadprůměrně vysokými teplotami, které připomínaly nedávné letní dny (1. září 28 °C a 17. září 26 °C). Pro úplnost dodejme, že 28. září bylo možné pozorovat zajímavý nebeský úkaz (došlo k zatmění Měsíce), přičemž se objevila tzv. krvavá Luna.

Ještě první týden v říjnu se vyznačoval příjemným počasím "babího léta". Pak se již na delší dobu ochladilo, a to dokonce tak výrazně, že 12. října jsme mohli zaznamenat celodenní mráz s teplotou lehce pod nulou. Následovaly vydatné deště, na něž vlastně celé léto marně čekali houbaři. Konečně i v naší oblasti začaly růst hříby. Již prvního října ráno obilil louky i střechy domů první mrazík, který nám po horkém a suchém létě připomněl, že se blíží zima. Celkově byl letošní říjen chladnější, ale srážkově jen podprůměrný.

Začátek listopadu byl ve znamení jasných a příjemných dnů, ovšem s četnými ranními mrazíky. Objevilo se i několik pěkných dnů, kdy se teploty vyhouply až nad 10 °C. Nejteplejším dnem letošního listopadu se stal (paradoxně) 11. listopad s průměrnou denní teplotou 11,7 (!)°C, ačkoliv slunce svítilo během dne jen málo. V posledních letech jsme si již zvykli, že svatý Martin nepřijíždí na bílém koni (naposledy se tak stalo v roce 2007, kdy napadlo 12 cm sněhu). Říká se, že léto

všech svatých vydrží buď 3 hodiny, 3 dny nebo 3 týdny. Letos skutečně se "babí léto" protáhlo až do 20. listopadu. Teprve přechod výrazně studené fronty 21. 11. znamenal nástup zimního počasí s mrazy do -5 °C a mlhami. Sněhu napadlo ale jen velmi málo (ležel poprašek okolo 1 cm). Zima ovšem neměla dlouhého trvání a již sv. Ondřej (30. 11.) přinesl při silném západním větru změnu: dešť a výrazné oteplení. Ani listopad neznamenal nějaké významnější vybočení z celkové suchého roku, ačkoliv důsledky sucha nebyly už tak viditelné jako během vegetačního období. Nicméně vyschly některé studny a problémy s vodou zaznamenali mnozí obyvatelé Heltínova, odkázání na zásobování vodou z vlastních studní.

Na začátku prosince se zdálo, jako by ani žádná zima neměla nastat. Mezi 10. až 20. prosincem se objevilo hodně mlh a občas i slabé mrzlo. Pokud se vůbec vyskytly srážky, tak jen slabé a pouze v kapalné formě. Výjimku představuje 19. prosinec, kdy do rána napršelo 10 mm srážek. 15. prosince nás zrána potrápila ledovka, když na promrzlou zemi chvíli slabě přšelo. Teprve okolo poledne led roztál a cesty byly opět bez problémů sjízdné. 22. prosince se výrazně oteplilo a to dokonce natolik, že mnohé meteorologické stanice nejen u nás, ale v celé střední Evropě zaznamenávaly teplotní rekordy. Stejně jako v předcházejících letech jsme opět prožili Vánoce beze sněhu, ačkoliv 24. i 25. 12. se ráno objevil slabý mráz. Silnější mrazy nás sevřely až na samotném konci měsíce, když se průměrná teplota během dne pohybovala okolo -6 °C. Určitou zvláštností je skutečnost, že v průběhu celého prosince ani jednou u nás nepadal sníh (!!!).

Rok 2015 trpěl nedostatkem vody. Ve srovnání s rokem předcházejícím spadlo o více než 200 mm srážek méně. Celkově to bylo pouze 584 mm vodních srážek převážně ve formě deště. Během vegetačního období (tedy za měsíce duben až říjen), což bývá rozhodující pro zdárný vývoj polních plodin, ale i zeleniny, ovoce atd., chybělo více než 200 litrů vody na 1 metr čtvereční, jestliže vezmeme za základ skutečnost minulého roku. K tak výraznému vláhovému deficitu přispěly zejména oba letní měsíce (červenec a srpen), jež

byly nezvykle horké a srážkově nevýrazné. Nevyskytla se sice delší časová řada dnů bez deště jako v extrémně suchém roce 1947, nicméně srážky, jež do našeho kraje přece jen dorazily, byly jen slabé a často zanedbatelné. Stejně tak i závěr kalendářního roku 2015 byl poznamenán trvalým nedostatkem vláhy a poklesem hladiny spodních vod.

Ve srovnání s rokem předchozím nastalo pro houbaře nezvykle hubené období, protože velké sucho zasáhlo neblaze i do lesů, takže najít v lesích během letních měsíců hříby se rovnalo malému zázraku. Koncem léta a během podzimu se na lukách a polích přemnožily myši. Dalo se tak usuzovat podle značného počtu děr vyvrtaných do země. Do některých takovýchto děr se nastěhovaly vosy, jež se přemnožily koncem léta, zejména pak v září. Teprve studené říjnové dny učinily přítrž nejen vosám, ale i ostatnímu hmyzu. Urodilo se velmi mnoho třešní (všiml jsem si, že skoro vůbec nebyly letos napadeny vtulí třešňovou jako obvykle), také švestek, jablek a jiného ovoce. Borůvky letos dozrávaly již okolo 20. června a byly drobnější. V lesních porostech se u smrků objevilo značné množství šišek. Pravděpodobně i to byl jeden z faktorů, který spolupůsobil na katastrofální usychání smrkových lesů, protože došlo k jejich oslabení. Dalším činitelem, který zde působil, se stalo neobyčejně teplé a suché počasí v létě, což ve svých důsledcích vedlo k přemnožení škodlivého brouka - kůrovce, jenž se prý letos vyrojil dokonce čtyřikrát! Výnosy obilovin byly suchem ovlivněny naštěstí jen částečně (poklesly hektarové výnosy jen u žita a ovsu), zato byla podstatně lepší jejich kvalita v porovnání s předchozím rokem. Ovšem bramborům letos citelně chyběla vláha, hlízy byly jen drobné. Totéž lze říci i o řepě. Velké sucho zasáhlo negativně i do výnosů kukuřice a zelené píce. Zatímco první seč na seno byla vcelku uspokojivá, další tráva již vlastně vůbec nenarostla, protože žhavé sluneční paprsky ji spálily. Také zelináři, pokud nemají na polích zajištěno umělé zavlažování, si stěžovali, že jim zelí letos vůbec nenarostlo do hlávek- proto byl na trhu nedostatek otického zelí.

Rodopisná kronika

N A R O Z E N Í

21. 11. 2015 Kristýna Kostelníková (omlouváme se za chybné datum narození uvedené v podzimním čísle OV), matka Lenka Kostelníková, rozená Šustková, otec Karel Kostelník, Luboměř 123
28. 11. 2015 Vincent Havran, matka Štěpánka Králová, otec Jakub Havran, Spálov 13
27. 01. 2016 Matyáš Cholasta, matka Lenka Cholastová roz. Ballerová, otec Ladislav Cholasta, Spálov 294
30. 01. 2016 Alois Onderka, matka Bohumila Onderková, rozená Balážová, otec Alois Onderka, Luboměř 86
08. 03. 2016 Kateřina Dirbáková, matka Tereza Peprná, otec Patrik Dirbák, Spálov 290
17. 03. 2016 Jiří Zemčík, matka Dominika Demlová, otec Jiří Zemčík, Spálov 45
21. 03. 2016 Kateřina Balážová, matka Nela Balážová roz. Kotasová, otec Milan Baláž, Spálov 340

Ú M R T Í

06. 12. 2015 Ladislav Hegar, Luboměř 54
09. 12. 2015 Karel Maršálek, Spálov 126
20. 12. 2015 Anna Maršálková, Luboměř 47
19. 01. 2015 Marie Onheiserová, Luboměř 16
28. 02. 2016 Gertruda Urbišová, Spálov 219
02. 04. 2016 Alois Maršálek, Spálov 189
25. 04. 2016 František Pola, Luboměř 23

Záznamy

(Zpracovali: Mgr. Jaroslava Šustková, Mgr. Jarmila Mazáčová, Mgr. Jiří Vlček)

PROSINEC 2015

1. 12. Spálov – na základní škole proběhl od 12 hodin Den otevřených dveří a od 14 hod. Vánoční jarmark. Žáci nabízeli výrobky k vánoční dekoraci i k mlsání, také technické nástroje a další pomůcky, které byly vyřazeny z inventáře školy. Akce se zúčastnilo kolem 50 návštěvníků.
4. 12. Spálov – již třetím rokem navštívil domácnosti s malými dětmi sv. Mikuláš s andělem a čertem (V. Dubovský, T. Haubeltová a A. Sucháček). Letos je navíc doprovázelo pět dalších čertů, ale ti většinou strašili děti jen za oknem. Po obci je vozil Petr Ambrož s koňským spřežením a společně zavítali do 20 rodin, které si o to požádaly.
4. 12. Luboměř – na obecním úřadě zasedalo již po šesté luboměřské zastupitelstvo. Zastupitelé schválili např. rozpočtové provizorium na rok 2016, směnu pozemků, veřejnoprávní smlouvu s městem Odry na úseku ochrany přírody a krajiny, finanční dar pro ZŠ a MŠ Spálov či pro Záchranou stanici v Bartošovicích a jiné. Zastupitelstvo se dále rozhodlo zplnomocnit starostu obce k provádění rozpočtových opatření během roku.
5. 12. Luboměř – svatý Mikuláš se třemi čerty a andělem opět po roce navštívil děti v naší vesnici. Mikuláš naděloval dětem různé sladkosti, ovoce, dárky a některé dostaly dokonce uhlí. Družinu po vsi vozilo mikulášské spřežení s kočím (pan Miroslav Šustek).
5. 12. Luboměř – Heltínov – Sbor dobrovolných hasičů v Heltínově uspořádal slavnostní rozsvícení vánočního stroměčku s mikulášskou nadílkou. Sousedské setkání doprovázel zpěv různých písniček, návštěva sv. Mikuláše s jeho družinou, který naděloval nejen dětem, ale i seniorům. Pro zahřátí se podával výborný punč.
5. 12. Luboměř – myslivecké sdružení Královec uspořádalo ve své honitbě hon a „poslední leč“. Myslivecká zábava s hostinou se konala v zasedací místnosti obecního úřadu.
6. 12. Spálov – římskokatolická farnost a P. Zdenko Vavro převzal k farnostem Spálov a Dobešov ještě farnosti Véska a Vlkovice. Adventní a vánoční mše bude sloužit v kostele ve Spálově, v Luboměři, v Heltínově, v Dobešově, ve Vlkočicích, ve Vésce, v Heřmánkách a v Heřmanicích, v Dolejších Kuncčicích, v Klokočůvku a v Kaménce. Začal rok Božího milosrdenství a po celý svatý rok bude naší farností putovat po rodinách, které si to budou přát, obraz Božího milosrdenství.
7. – 11. 12. Spálov – v sokolovně probíhala sbírka použitého ošacení, obuvi, hraček, přikrývek, menších elektrospotřebičů a knih pro Diakonii Broumov. Pro občany na okraji společnosti se podařilo shromáždit asi 60 plastových pytlů použitých věcí.
12. 12. Spálov – úřad městyse uspořádal v sobotu večer (18.00) v sokolovně Adventní koncert s Moravskou veselkou. V příjemném prostředí s občerstvením se koncertu zúčastnilo jen 50 hostů.

13. 12. Luboměř – na třetí neděli adventní uspořádala obec ve spolupráci s římskokatolickou farností Spálův v kostele sv. Vavřince tradiční adventní koncert. Jeho návštěvníkům zpřijemnil adventní čas komorní soubor „Senza voci“ pod vedením naší spoluobčanky Ludmily Hruškové. Výtěžek z dobrovolného vstupného ve výši 3 709 Kč se rozhodla obec zaslat na účet veřejné sbírky na opravu kostela sv. Vavřince v Luboměřu.
13. 12. Luboměř – odpoledne o třetí neděli adventní měli možnost občané také navštívit v zasedací místnosti obecního úřadu tematickou výstavu s názvem „Vánoční inspirace“. Pro návštěvníky byl připraven punč i vánočka. Výstavu přichystala paní Zuzana Šimíčková ve spolupráci s místním obecním úřadem.
17. 12. Spálův – v malém salonku v sokolovně v 16.30 hod. promítali rodinný komediální film Mikulášovy patálie. Vstupné 30,- Kč, účast 14 dětí. Byl to v tomto měsíci již druhý film, první s názvem Ovečka Shaun přišlo zhlédnout 25 dětí.
20. 12. Spálův – základní umělecká škola a Klub přátel ZUŠ pořádaly v kostele sv. Jakuba v 17 hodin Vánoční koncert. Hosté a rodiče vystupujících žáků zaplnili kostel.
- 23.12. Spálův – dvou až tříčlenné skupinky místní organizace skautů roznášely do domů v předvánoční době před Štědrým dnem Betlémské světlo dovezené ze Svaté země. Občané si pak z plamínku světla mohli zažehnout svíčky na vánočních stromcích. Z Betlémského světla byla zažehnuta i svíce v lucerně umístěné na kamenném kříži u pěti lip, která zářila po celou dobu vánočních svátků.
23. 12. Luboměř – děti z Luboměře navštívily před vánočními svátky nemocné a osamělé luboměřské občany. Děti jim zahrály a zazpívaly vánoční koledy a předaly jim také malý dáreček.
23. 12. Luboměř – lubomeřští skauti a skautky roznášeli poprvé po vesnici všem zájemcům Betlémské světlo.
24. 12. Luboměř – na Štědrý den byla jak v luboměřském kostele sv. Vavřince, tak také v heltínovské kapli Nejsvětější Trojice sloužena půlnoční mše svatá. V kapličce se rovněž odpoledne sešli místní obyvatelé k tradičnímu zpívání koled.
- 25.12. Spálův – místní sbor dobrovolných hasičů pořádal v pátek ve 20 hodin v sokolovně tradiční Štěpánskou zábavu s hudbou A-Band ze Studénky. Menu: guláš, svařené víno, káva, limo. Vstupné 50,- Kč. I v tomto roce byla účast velká, více než 500 hostů.
25. 12. Spálův – v 15.30 hodin v parku u vánočního stromu pořádal městys Spálův Živý betlém s vystoupením Smíšeného pěveckého sboru od sv. Jakuba pod vedením p. Emílie Šustkové. Zazněly koledy a vánoční písně. Sbor měl 25 členů, na kytary a flétnu hrály děti z hudební školy. Posluchači přišli v hojném počtu a ochutnali vánoční punč pro dospělé, v nabídce byl i punč pro děti. Svatou rodinu ztvárnili manželé Dohnalovi se synem Jonášem. Vybrané finance byly věnovány nadačnímu fondu Betlém nenarozených.
29. 12. Spálův - TJ SOKOL pořádala ve školní tělocvičně od 8.30 do 21.00 již 16. ročník volejbalového turnaje smíšených družstev „O spálovský pecen“. Zúčastnilo se 9 družstev. Každé družstvo odehrálo 4 zápasy. Ve finále se nakonec střetli vítězové turnaje 2014 Pouliční směs Slavíč

- a Fénix Bělotín, který nakonec obhájil titul pro rok 2015. Všichni se dobře bavili, pro všechny bylo připraveno občerstvení a všichni byli odměněni cenami včetně tradičních „SPÁLOVSKÝCH PECNŮ“. Domácí tým Spálova se umístil na třetí příčce.
- 31.12. Spálov – v úterý odpoledne na Silvestra uspořádal divadelní spolek „Dolňáci“ již VI. ročník silvestrovského hokejového duelu Dolňáci versus Horňáci O putovní pohárek. Letos se silvestrovská zima příliš nevydařila, proto se zápas uskutečnil s míčkem na dlažbě na „Panské zahradě“. Vítězem utkání se stalo družstvo Horňáků s rozdílem několika branek.
- 31.12. Spálov – na Silvestra se už od večerních hodin jednotlivě ozývaly petardy a o půl noci se rozzářila obloha nad obcí desítkami světelných raket na uvítání nového roku 2016. Ohňostroje ozařovaly oblohu nad Spálovem také v noci z prvního na druhého ledna.
31. 12. Luboměř – mládež z Luboměře oslavila Silvestr a příchod nového roku 2016 v klubovně hasičské zbrojnice. Nebe nad obcí rozzářily o půlnoci barevné ohňostroje.

LEDEN 2016

9. 1. Spálov – sdružení české katolické Charity Odry uskutečnilo v sobotu dopoledne Tříkrálovou sbírku 2016. Domácnosti v obci navštívilo šest skupinek Tří králů, kteří nad hlavní dveře domu posvěcenou bílou křídou napsali K + M + B, což znamená Christus mansionem benedicat – Ať Kristus žehná tomuto domu. Ve Spálově skupinky skautů vybraly celkem 37 263,- Kč.
9. 1. Luboměř a Heltínov – začátek nového roku patřil opět v našich vesnicích Tříkrálové sbírce, kterou uspořádala Charita ČR. V kostele sv. Vavřince požehnal pan farář všem velkým i malým koledníkům, kteří se následně vydali po vesnicích koledovat. Občané tak měli možnost přispět svým finančním darem na charitní dílo v celé České republice i na humanitární pomoc. Celkový výtěžek za naše obce činil 15 348 Kč, (Luboměř 12 958 Kč, Heltínov 2 390 Kč).
9. 1. Luboměř – SDH Luboměř uspořádal v sále Lidového domu svoji výroční valnou hromadu, na které si mimo jiné opět připomněli 120 let od svého založení (1895 – 2015). Také ve slavnostním duchu se nesl tradiční hasičský ples, který hudebně doprovázela pětičlenná skupina PROFIL. Plesový program zpestřilo dívčí taneční vystoupení s názvem „Hlava mazaná“ z Oder a luboměřské skupiny „STAR DANCE“. O půlnoci proběhlo losování tomboly
9. 1. Luboměř – myslivecký spolek Královec uspořádal první letošní hon. Myslivcům se podařilo ulovit tři divoká prasata. Poslední leč se uskutečnila v zasedací místnosti obecního úřadu.
16. 1. Spálov – římskokatolická farnost Spálov pořádala v 19 hodin v sokolovně 2. farní ples. K tanci hrála hudební skupina MLOCK, bylo zajištěno pohoštění. Vstupné 70,- Kč, vstupné s večeří 150,- Kč. Hosté domácí i z okolí zaplnili sokolovnu.
19. 1. a 21. 1. Spálov – v budově ZŠ se od 13 do 16 hodin konal zápis žáků do 1. třídy pro školní rok 2016/2017. Zapisovaly se děti narozené od 1. září

2009 do 31. srpna 2010. Do klasické první třídy přišlo k zápisu 8 nových žáčků, do první třídy montessori 18 dětí převážně z okolních obcí. Počty žáčků se mohou k 1. září ještě změnit.

22. 1. Luboměř – po dlouhé přestávce se opět uskutečnilo na „Pekařovém kopci“ sáňkování. Po menší úpravě terénu (odmetení šterku a dosypání sněhu) si mohly děti, ale i dospělí společně zasáňkovat a užít si tak zimních radovánek. V průběhu večera se bylo možno v místní hasičské zbrojnici zahřát horkým čajem, vynikajícím punčem nebo zahnat hlad párkem v rohlíku či chlebem se škvarkovou pomazánkou. Tuto hojně navštívenou akci zorganizovali mladí hasiči společně s Klubem pátek.
23. 1. Spálov – SRPŠ ve spolupráci se ZŠ a MŠ Spálov a skauty pořádali v sobotu odpoledne v sokolovně Dětský maškarní ples s názvem „Cesta kolem světa“. Vstupné dobrovolné, velká účast dětí.
27. 1. Spálov – v 16.30 hodin v malém salonku v sokolovně byl promítán animovaný film Velká oříšková loupež. Akci zajistil městys Spálov a přišlo na ni 21 dětí.
30. 1. Spálov – myslivecké sdružení Královec Spálov pořádalo v sobotu ve 20 hodin v sokolovně tradiční Myslivecký ples. K tanci a poslechu hráli Pospěchovi ze Starého Jičína. Bohatá tombola a myslivecká kuchyně. Zvěřinový guláš bylo možné zakoupit od 18 hod. v sokolovně. Vstupné 60 Kč, účast okolo 200 hostů.
30. 1. Luboměř – Klub pátek a obec Luboměř uspořádaly v sále Lidového domu Dětský maškarní ples, tentokrát v duchu dopravním. Ve stejném duchu byly i všechny soutěže pro děti (např. závod s pneumatikou mezi kužely, vybírání víček v barvách semaforu v krabici s polystyrénem aj.). Během plesu na všechny přítomné čekalo v místním „Motobaru“ bohaté občerstvení, které zahrnovalo sladké pecáky, chuťovky v podobě chlebičků a všemi dětmi oblíbené párky v rohlíku. Celým plesem děti i dospělé provázela „kapitán Šustková“ a místní DJ Jarda. Ples završila bohatá slosovatelná tombola.
30. 1. Luboměř – luboměřští myslivci prodávali v podvečerních hodinách na místním obecním úřadě v rámci mysliveckého plesu zvěřinový guláš.
30. 1. Heltínov – SDH uspořádal v hasičské zbrojnici svoji výroční valnou hromadu.

ÚNOR 2016

6. 2. Spálov - sbor dobrovolných hasičů uspořádal v sobotu od 9 hodin tradiční vodění medvědů a pochovávaní basy. Po Spálově chodily, jako vždy dvě skupiny s medvědem a maškarami, dohromady více než 30 osob. Veselé průvody doprovázela spálovská dechovka a čtyři muzikanti z Hranicka. Večer v 18 hodin se před hasičskou zbrojnicí konal za účasti občanů tradiční obřad pochovávaní basy a podávalo se masopustní občerstvení.
6. 2. Luboměř – masopustní průvod se vydal po 8. hodině ráno od obecního úřadu nejdříve směrem na horní konec obce. Mezi asi dvacítkou kostýmovaných nechyběl medvěd s medvědářem, indián, kat, vodník, lvánek či čarodějnice. Do kroku hrála maskám veselá hudba a doprovázeny byly také koňským potahem.

6. 2. Luboměř – k masopustu patří i smažené koblihy, proto se na obecním úřadě sešli členové zdejšího SDH a společně nasmažili kolem 1200 koblih plněných marmeládou. Hasiči od rána pomáhali se zaděláváním těsta, samotný prodej probíhal od 9.30 na obecním úřadě.
6. 2. Luboměř – od 20 hodin pořádali včelaři v Lidovém domě „Včelařský ples s pochováváním basy“. Veselou „smuteční řečí“ pobavil všechny přítomné „farář“ Pavel Květoň. Losovala se bohatá včelařská tombola, nechybělo dobré občerstvení, hrála skupina BLEDULE. Symbolicky tak bylo ukončeno období hodování a veselí, po němž Popeleční středou začíná čtyřicetidenní půst a příprava na Velikonoce.
10. 2. Luboměř – slavení Popeleční středy v kostele sv. Vavřince. Při mši svaté se udílel popelec – znamení kříže popelem na čelo.
12. 2. Spálov – zahájení fitness cvičení v sokolovně v 17.45 hod. Cvičit se bude každý pátek, cvičení ve vhodném sportovním oblečení, s sebou podložku na cvičení a vodu. První lekci navštívilo 20 cvičenek.
14. 2. Spálov – městys pozval občany na lehkovážnou komedii pro vážné lidi Oskara Wildeho „Jak je důležité mít Filipa“. Začátek v 17 hodin, vstupné dobrovolné, účast 180 hostů.
15. 2. Spálov – volební valná hromada Tělocvičné jednoty Sokol Spálov zvolila na svém zasedání výbor tělocvičné jednoty v tomto složení: starosta Jiří Šubert, jednatel Ing. Roman D'Agnoles, hospodář Naděžda Šustková. Zvolena byla také kontrolní komise tělocvičné jednoty.
20. 2. Spálov – od tohoto data nabyl účinnosti nový zákon o provozu na pozemních komunikacích, který se týká nové povinnosti pro chodce: „Pohybuje – li se chodec mimo obec za snížené viditelnosti po krajnici nebo okraji vozovky v místě, které není osvětleno veřejným osvětlením, je povinen mít na sobě prvky z reflexního materiálu umístěné tak, aby byly viditelné pro ostatní účastníky provozu.“ Při chůzi po levé straně má mít reflexní pásku na pravé končetině. Za neuposlechnutí může být chodci stanovena pokuta.
23. 2. Spálov – v úterý v 18 hod. se v salonku sokolovny konalo 7. jednání zastupitelstva městyse za účasti 6 zastupitelů a 22 občanů. Program: hospodaření obce a školy v roce 2015, rozpočtový výhled na rok 2016 (hospodaření obce s 26,5 mil. korun, příspěvek na provoz školy 1 900 000 Kč, zastupitelstvo schválilo výjimku z počtu žáků pro šk. rok 2016/2017), záměr prodeje a směny pozemků, čerpání a rozpočet Mikroregionu Odersko k 31. 10. 2015, poskytnutí dotací a finančních darů jednotlivým organizacím na základě jejich žádostí. Byla schválena odměna za výkon funkce místostarosty, zastupitelstvo schválilo žádost TJ Spálov o zřízení sídla na adrese Spálov č. p. 270. Záměry městyse v roce 2016: podání žádosti o dotaci z rozpočtu MSK na rekonstrukci střechy hasičské zbrojnice, opravu cisternové stříkačky a pořízení nového dopravního automobilu.
25. 2. Spálov – v tento den se před 90 lety narodil dlouholetý kronikář městyse Spálova, člen Sokola a obětavý vlastivědný pracovník pan Josef Malcher. Na malou oslavu do archivu mu přišla blahopřát také paní starostka a k dobrému zdraví jsme mu popřáli ještě hodně let a poděkovali za stále aktivní práci v oblasti vlastivědy a historie Spálovska.
27. 2. Luboměř – v zaplněné zasedací místnosti obecního úřadu se uskutečnila cestovatelská přednáška. Paní Mgr. Jaroslava Šustková ze Spá-

lova přítomným vyprávěla o své cestě na Aljašku a vyprávění doprovázela promítáním fotografií z cesty.

BŘEZEN 2016

9. 3. Spálov – televize Nova vysílala ve večerních hodinách reality show „Výměna manželek“, ve které si dvě ženy vyměnily na deset dní domácnost. Tentokrát televize navštívila rodinu v naší obci na č. p. 177 a ve Zbůchu u Plzně a ukázala reálné lidi v jejich reálném prostředí a zachytila, jak odlišné české rodiny žijí.
10. 3. Luboměř – zasedání zastupitelstva, schválen rozpočet obce na rok 2016, finanční příspěvek pro ZVONEČEK Odry, SDH Heltínov, Charitu Odry, včelaře. Zastupitelé schválili prodej a směnu pozemků, rozhodli o zpracování studie na úpravu křižovatky u kostela sv. Vavřince, projekt na nové sociální zařízení ve sportovním areálu Na Drahách a na opravu střechy kaple Nejsvětější Trojice v Heltínově.
13. 3. Spálov – v sokolovně od 9.00 do 16.00 hod. se konala „Prodejní výstava ručních prací s velikonoční tematikou.“ V nabídce bylo i občerstvení a kančí guláš do konviček.
13. 3. Spálov – už tradičně o Smrtné neděli se v obci konalo „Vynášení zimy ze vsí“, tentokrát již ne i režii školy, ale akci pořádal městys Spálov. Asi dvacet smrtek jsme nesli spálit na horní konec za vodojem. Průvod doprovázel hrou na harmoniku p. Foltýnek z Hranic. Všechny děti byly odměněny sladkostmi, které jim rozdala paní starostka.
13. 3. Luboměř a Heltínov – i letos se uskutečnilo vynášení smrti ze vsí. Sraz dětí se „smrťochama“ byl ve 14.30 u kostela sv. Vavřince. I za nepříznivého počasí za doprovodu kytary a houslí průvod zpěvem vítal jaro a loučil se s paní Zimou. Na dolním konci byly pak smrtky u potoka spáleny. Děti byly odměněny malou sladkostí. I na Heltínově proběhlo vynášení zimy za velké účasti smrťochů (11).
19. 3. Spálov – v sobotu od 13 hod. se uskutečnil v sokolovně již osmý sraz příznivců RYBOLOV NORSKO. Stejně jako v minulosti provázely celé setkání rybářů přednášky z Norska a jiných rybářských lokalit např.: nové způsoby lovu halibutů, lov gigantických mníků nebo lov lososů v Britské Kolumbii. Nakonec vystoupil známý cestovatel, filmař, režisér filmu Aldabra a prezident nadace zaměřené na ochranu podvodní flóry a fauny Steve Loveček Lichtag (*1954), který také pokřtil právě u nás ve Spálově album PRO FISHING 2016 kapely Hektor. Vyvrcholením celé akce byla tombola, do které přispělo patnáct jednotlivců nebo firem. Obsluhu a občerstvení zajistila fa Truhlářství R. Baller.
19. 3. Spálov – římskokatolická farnost Spálov uspořádala v sobotu výlet na Radhošť pro rodiny s dětmi. Odjezd od fary ve 12.30 vlastními auty, návrat v 19 h. Akci organizoval P. Zdenko Vavro a katechetka p. Jana Herzogová.
25. 3. Spálov – Velký pátek před Velikonocemi je součástí pašijového týdne a tento den je připomínkou smrti Ježíše Krista na kříži. Od letošních Velikonoc je Velký pátek opět slaven jako státní svátek.
25. a 26. 3. Spálov – na Velký pátek a na Bílou sobotu o Velikonocích vždy ráno v 8 hodin a v poledne ve 12 hodin se nesl Spálovem rachot vydávaný

řehtačkami a klepačkami. V kostele se nezvoní a tak děti ohlašovaly čas tradičně po svém. O obnovení tradice se již po čtvrté zasloužili spálovští skauti společně s Mgr. M. Chytilém.

27. 3. Spálov – jarní část sezony pro muže oddílu kopané TJ Spálov začala domácím derby, zápasem proti Odrám a utkání skončilo vítězstvím 2 : 1.
27. 3. Spálov – TJ Spálov oddíl kopané pořádal v neděli od 20.30 hod. Velikonoční zábavu v sokolovně. Hudba: MINI - MAX, vstupné 60 Kč, občerstvení zajištěno. Zábavu navštívilo asi 350 účastníků.

DUBEN 2016

1. 4. Spálov – úřad městyse uskutečnil v pátek od 17 hodin v klubovně sokolovny již třetí akci k podpoře dětského čtení s názvem „Noc s Andersenem“. Děti ve věku 5 až 15 let řešily úkoly formou her a zaposlouchaly se do předčítání z oblíbených knih. Byla pro ně zajištěna lehká večeře a snídaně. Po snídani odcházelo domů 21 spokojených čtenářů.
3. 4. Luboměř – místní včelaři uspořádali v neděli zájezd do Brna na Zemědělskou výstavu. Brněnský veletrh je největší svého druhu ve střední Evropě, každoročně jej navštíví více než 100 tisíc lidí, kteří si mohou prohlédnout prezentace až osmi set vystavovatelů. Celkem 45 účastníků z řad včelařů a občanů zhlédlo zemědělskou techniku, lesnické a myslivecké expozice, vystavená hospodářská zvířata a expozici zabývající se včelařstvím.
9. 4. Luboměř a Heltínov – i přes velmi nepříznivé počasí se ve spolupráci s Technickými službami města Vítkova uskutečnil tradiční jarní svoz velkoobjemového, nebezpečného, elektro a kovového odpadu.
10. 4. Luboměř – v neděli v zasedací místnosti obecního úřadu proběhlo vítání nových občánků. Starosta jménem obce přivítal pět dětí, dva chlapce (Oskara Mergentala a Aloise Onderku) a tři děvčátka (Terezu Malou, Adélu Peprnou, Kristýnu Kostelníkovou). Kulturní program (písničky a básničky) si připravily děti pod vedením Mgr. Kristýny Šmatelkové.
16. 4. Luboměř – v sobotu pořádal Klub pátek pro děti a jejich rodiče zájezd do Zoo Lešná. I přesto, že přistavený autobus vypověděl službu již těsně před Partutovicemi, jsme šťastně do zlínské zoo dojeli. Počasí bylo krásné, zvířata se zdála být dobře naladěna a dle názoru účastníků se zájezd velmi vydařil.
25. 4. – 27. 4. Spálov – zápis dětí do MŠ pro školní rok 2016/2017. Podmínkou zápisu byly doklady rodičů a rodný list dítěte. Celkem bylo zapsáno 17 dětí. Také děti z mateřské školy budou od září 2016 zařazeny do tradiční třídy MŠ a nebo do nově zřízené třídy montessori.
26. 4. Spálov – v 18 hodin se v sokolovně konalo 8. jednání zastupitelstva městyse za účasti 7 zastupitelů a 14 občanů. Program: zpráva o hospodaření za období 1 – 3/2016, navýšení rozpočtového opatření, přijetí dotace 4.032 000 na modernizaci čistírny odp. vod, záměr vedení ZŠ a MŠ Spálov týkající se změny začátku školní výuky od 1. 9. 2016, žádost školy na zajištění nového autobusového spoje pro dojíždějící žáky a žádost o schválení nejvyššího počtu dětí ve školní družině na 60

žáků. Zastupitelstvo schválilo záměr prodeje, směny a pronájmu pozemků na základě žádostí občanů a poskytnutí finančních darů na baby box v Ostravě (1 000,-), společnosti Děcko v NJ (8 000,-), účelovou dotaci včelařům (2 100,-), na repase kostelních lavic pro kostel sv. Jakuba (100 000,-), dále schválilo podání žádosti na úpravu fasády hasičské zbrojnice a jiné.

27. 4. Spálov – ve středu v 13 hodin se v restauraci Na Hřišti setkala 31 bývalých spolužáků ZDŠ Spálov narozených v letech 1944 až 1946 ve Spálově, v Luboměři, v Heltínově a v Lipné. Pozvání přijali také čtyři učitelé: Anna Bazalová, Dana Klezlová, Jiřina Peprná a p. uč. Rašťák. 10 účastníků se zapojilo do prohlídky školy. Sraz zorganizovala pí Jarmila Lvová.
30. 4. Spálov – v průběhu měsíce dubna hrál oddíl kopané muži celkem pět zápasů: dvakrát s remízou, jednou vyhráli a dvakrát prohráli. Žáci si vedli o něco lépe: třikrát zvítězili a jednou byli poraženi.
30. 4. Mořkov – první turnaj starší přípravky za účasti Mořkova, Bartošovic, Sedlnice a Spálova. Spálov vybojoval 2. místo.
30. 4. a 1. 5. Spálov – oslavy 120 let založení Sboru dobrovolných hasičů ve Spálově byly zahájeny v sobotu výstavou „Historie a současnost SDH Spálov“ v sokolovně a hasičská technika byla vystavena před sokolovnou. V neděli oslavy pokračovaly slavnostním průvodem hasičů od hasičské zbrojnice do kostela sv. Jakuba. V 10 hodin mše svatá, kterou celebroidl P. František Král, děkan ze Vsetína a P. Zdenko Vavro, nejdůležitějším bodem bylo požehnání nového hasičského praporu. Pak následoval slavnostní oběd a po něm předávání ocenění. Závěr oslav patřil posezení s dechovou hudbou Spálovanka.

KVĚTEN 2016

6. 5. – 8. 5. Spálov – sběr velkoobjemového a nebezpečného odpadu firmou EKOLTES Hranice. Nebezpečný odpad se vybíral jen v sobotu dopoledne mezi osmou a devátou hodinou. V obci se celkově sesbíralo 12 obrovských kontejnerů velkoobjemového odpadu.
6. 5. Hranice – v pátek dopoledne na náměstí před kostelem zájemci zhlédli „Slavnostní vojenský nástup 7. mechanizované brigády“ k návratu příslušníků ze zahraniční operace v Afganistanu a k 71. výročí osvobození naší vlasti. Generál Petr Mikulěnka vyznamenal 165 účastníků zahraniční mise, tři vojáky Čestným odznakem ministra obrany za zásluhy a tři byli obdarováni věčnými dary. Mezi oceněnými byli také Luděk Šíma a David Trnečka ze Spálova.
7. 5. Spálov - římskokatolická farnost uspořádala poutní a poznávací zájezd na poutní místo smíření Neratov v Orlických horách a Lanškroun, poutní místo Mariánská Hora. Cena zájezdu pro děti a mládež 100,- Kč, dospělí 400,- Kč. Zájemci celodenního zájezdu ze Spálova a okolí zaplňovali autobus.
14. 5. Luboměř – členové SDH Heltínov se zúčastnili tradiční hasičské okrskové soutěže pořádané tentokrát na hřišti v Heřmanicích.
14. 5. Sedlnice – druhý jarní turnaj starší přípravky za účasti Mořkova, Bartošovic, Sedlnice a Spálova. Spálov vybojoval 2. místo. V květnu se

uskutečnil ještě fotbalový turnaj mužů Hukvaldy vs. Spálov 1 : 3 a Spálov vs. Kateřinice 1 : 1. Zápas žáků Spálov vs. Tísek 6 : 4 a Jakubčovice vs. Spálov 1 : 12.

17. 5. Spálov – v úterý v 16 hodin se na úřadu městyse konalo 9. jednání zastupitelstva za účasti 6 zastupitelů a jednoho občana. Zastupitelé schválili přijetí dotace na pořízení nového dopravního automobilu SDH, také dotaci na rekonstrukci střechy a fasády hasičské zbrojnice. Schválili účetní uzávěrku a zprávu o výsledku hospodaření městyse za rok 2015. Na programu byla také účetní uzávěrka ZŠ a MŠ Spálov k 31. 12. 2015, rozdělení hosp. výsledku, plán nákladů a výnosů ZŠ a MŠ a odpisový plán. Povolili výjimku z nejvyššího počtu dětí v mateřské škole z 24 na 28 dětí ve třídě. V mateřské škole jsou zřízeny dvě třídy.
21. 5. Luboměř – v sobotu od 17 hodin se luboměřští poprvé přidali k velké skupině mezinárodních kuchařů a zorganizovali svůj „Restaurant day“, který nazvali „Luboměřský festival jídla“. Pořadatelům přálo počasí a tak mohli své výrobky prodávat nejen v sále, ale i na prostranství před Lidovým domem. Sešla se skupina 12 nadšenců, kteří nabídli své výrobky. Návštěvníci tak mohli ochutnat 2 druhy gulášů, 2 druhy grilovaného masa, 4 druhy salátů, luboměřskou variantu à la sushi, domácí jogurty a sýry, nepočítaně druhů rolád, řezů a zákusků, škvarkové a klobásové pečivo a další. Vše mohli zapít čepovaným pivem, kávou či vodou s citronem a bylinkami. Přestože se jednalo o první ročník, přišlo mnoho návštěvníků, kteří vytvořili skvělou a přátelskou atmosféru.
21. 5. Heltínov – místní SDH uspořádal u příležitosti heltínovských hodů na výletišti „Na rybníku“ tradiční „Hodovou zábavu“. K poslechu a tanci hrála početné návštěvě až do pozdních nočních hodin hudební skupina z Hranic POHODA.
22. 5. Heltínov – SDH zorganizoval v rámci heltínovského hodového odpoledne posezení s cimbálovkou Zbyňka Hrdličky. Cimbálovka bavila hudbou a zpěvem početné návštěvníky místní i přespolní. Hasiči přichystali pro návštěvníky bohaté občerstvení. Heltínovským hodům přálo po dlouhé době také počasí, bylo pěkně a teplo.
24. 5. Spálov – třídní předešlá spálovských žáků ZUŠ se uskutečnily v 16.00 hodin v sále hudební školy. Vystoupilo 8 žáků paní učitelky A. Jestřebské a představili se hrou na flétny jednotlivě a v souborech. Připravené vystoupení žáků potleskem ocenilo 32 rodičů a hostů.
27. 5. Luboměř – ve sportovním areálu Na Drahách uspořádala místní hospodská – paní Ivana Šmatelková – „Májovou zábavu“, kterou hudebně doprovázela skupina Apači. Pěkné počasí a hojná účast návštěvníků.
28. 5. Spálov – v sobotu v 17 hodin odpoledne pořádal místní SDH tradiční kácení máje před hasičskou zbrojnicí. V zábavném programu vystoupily dívky z tanečních kroužků školy a poprvé se představil „Michal David a jeho fanyanky“. Bezpečné kácení máje provedli členové sboru v převlečení za doprovod dechovky Spálovanky. Pro červený praporek z máje do stávku odvážně skočil Mírek Ondřej. Prodávaly se alko i nealko nápoje a klobásky z udírny. Počasí se vydařilo, diváci potleskem ocenili každé vystoupení hasičů a tanečnic.